

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Філологічний факультет
Кафедра історії та культури української мови

**ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО РІВНЯ
СТРУКТУРИ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ
СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА
(НА МАТЕРІАЛІ УЧНІВСЬКИХ ПРИЗВИСК)**

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: здобувачка II курсу 201 групи
другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Українська мова та література»
спеціальності 014 «Середня освіта»

Гордаш Анастасія Василівна

Керівник: завідувач кафедри
історії та культури української мови
проф. Колесник Н.С.

Рецензенти: доцент кафедри історії та культури
української мови *Івасюта М.І.*,
заступниця директора з навчальної роботи, вчитель української
мови та літератури, к.ф.н., спеціаліст вищої категорії КЗ
“Буковинського ліцею успішної молоді” *Тарангул І. та*
Гойсак Вікторія

До захисту допущено,
протокол засідання кафедри
№ ____ від _____ 2025 р.
Зав. кафедри _____ Наталія КОЛЕСНИК

Чернівці, 2025

АНОТАЦІЯ

Гордаш Анастасія Василівна

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО РІВНЯ СТРУКТУРИ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА (НА МАТЕРІАЛІ УЧНІВСЬКИХ ПРИЗВИСК)

Магістерська робота присвячена комплексному дослідженню учнівських прізвиськ як важливого елемента шкільного дискурсу. У роботі з'ясовано лінгвістичну природу прізвиськ, розкрито їхні лексико-семантичні, структурні та мотиваційні особливості, а також визначено їхню роль у формуванні мовленнєвої поведінки й соціальних установок учнів. На основі зібраного матеріалу запропоновано методичні рекомендації щодо використання аналізу учнівських прізвиськ у навчальній та виховній роботі, зокрема для розвитку толерантності, культури мовлення та комунікативної компетентності. Результати дослідження можуть бути використані у мовознавчих, педагогічних і соціолінгвістичних студіях, а також у практиці роботи вчителів, психологів та фахівців, які працюють із дитячими колективами.

***Ключові слова:** антропонім, прізвисько, шкільний дискурс, мовна особистість, номінація, соціалізація, інклюзія.*

ABSTRACT

Anastasiia Hordash

FEATURES OF THE VERBAL-SEMANTIC LEVEL OF THE STRUCTURE OF THE LANGUAGE PERSONALITY OF A MODERN SCHOOLCHILD (BASED ON THE MATERIAL OF STUDENTS' NICKNAMES)

The master's thesis is devoted to a comprehensive study of school nicknames as an important element of school discourse. The research clarifies the linguistic nature of nicknames, reveals their lexico-semantic, structural, and motivational features, and

determines their role in shaping students' speech behaviour and social attitudes. Based on the collected material, methodological recommendations are proposed regarding the use of nickname analysis in educational and upbringing practices, particularly for fostering tolerance, speech culture, and communicative competence. The results of the study may be used in linguistic, pedagogical, and sociolinguistic research, as well as in the practical work of teachers, psychologists, and specialists who work with children's groups.

Keywords: *anthroponym, nickname, school discourse, linguistic personality, nomination, socialization, inclusion.*

STRESZCZENIE

Anastasiia Hordash

CECHY POZIOMU WERBALNO-SEMANTYCZNEGO STRUKTURY OSOLOWOŚCI JĘZYKOWEJ WSPÓŁCZESNEGO UCZNIA (NA PODSTAWIE PRZEZWISK SZKOLNYCH)

Praca magisterska jest poświęcona kompleksowej analizie przezwisk uczniów jako ważnego elementu dyskursu szkolnego. W pracy wyjaśniono lingwistyczną naturę przezwisk, omówiono ich cechy leksykalno-semantyczne, strukturalne i motywacyjne, a także określono ich rolę w kształtowaniu zachowań językowych oraz postaw społecznych uczniów. Na podstawie zebranego materiału zaproponowano zalecenia metodyczne dotyczące wykorzystania analizy przezwisk szkolnych w pracy dydaktycznej i wychowawczej, zwłaszcza w celu rozwijania tolerancji, kultury języka oraz kompetencji komunikacyjnej. Wyniki badań mogą być wykorzystane w studiach językoznawczych, pedagogicznych i socjolingwistycznych, a także zostać zastosowane praktycznie w pracy nauczycieli, psychologów i specjalistów zajmujących się dziećmi.

Słowa kluczowe: *antroponim, przezwisko, dyskurs szkolny, osobowość językowa, nominacja, socjalizacja, inkluzja.*

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	1
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРИЗВИСЬКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ШКІЛЬНОГО ДИСКУРСУ	8
1.1. Роль мовленнєвого розвитку в загальному розвитку особистості	8
1.2. Прізвиська як частина мовної особистості школяра	13
ВИСНОВКИ ДО 1-ГО РОЗДІЛУ	16
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ШКІЛЬНИХ ПРИЗВИСЬК.....	17
2.1. Специфіка прізвищ як антропонімного класу	17
2.2. Особливості творення учнівських прізвищ	
(лексико-семантичний та структурний аспект)	20
2.3. Специфіка мотивації учнівських прізвищ.....	34
ВИСНОВКИ ДО 2-ГО РОЗДІЛУ	35
РОЗДІЛ 3. ПРИЗВИСЬКА ЯК КОМПОНЕНТ	
ШКІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	41
3.1. Мовні стереотипи	41
3.2. Соціолінгвістичний аспект творення прізвищ.....	43
ВИСНОВКИ ДО 3-ГО РОЗДІЛУ	54
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ПРИЗВИСЬК	
У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО	55
4.1. Виховний потенціал прізвищ у формуванні толерантності та	
мовленнєвої етики	55
4.2. Методичні рекомендації щодо впровадження аналізу прізвищ у	
навчальну діяльність	58
ВИСНОВКИ ДО 4-ГО РОЗДІЛУ	64
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	68
ДОДАТОК А.....	73
ДОДАТОК Б.....	75

ВСТУП

Мовна особистість школяра формується й розвивається у складному соціокультурному середовищі, яке поєднує інституційні вимоги освітнього процесу та стихійні форми дитячої комунікації. Школа є простором, у якому дитина не лише здобуває знання, а й активно соціалізується, засвоює цінності, норми й моделі поведінки, адаптуючись до колективу однолітків. Важливим чинником цього процесу є мова – головний інструмент вираження індивідуальності та засіб налагодження міжособистісних зв'язків.

У шкільному дискурсі мова функціонує не лише як засіб передачі інформації, а й як інструмент ідентифікації, категоризації та оцінювання. У цьому контексті учнівські прізвиська постають особливим феноменом, що має вагоме значення для вивчення мовної особистості школярів. Вони є елементами мовної гри, індикаторами колективної креативності, засобами оцінки поведінки, зовнішності чи рис характеру конкретної особи. Прізвиська не лише персоніфікують індивіда, але й окреслюють його місце в системі соціальних взаємин класного колективу, відображають внутрішню ієрархію та групові стереотипи.

У сучасному мовознавстві простежується підвищений інтерес до антропоцентричних досліджень, які розглядають мову як засіб моделювання світу людини та вираження її соціальних і культурних практик. Саме з тому аналіз учнівських прізвищ набуває особливої ваги. Вони є важливими маркерами мовної соціалізації школярів, репрезентують їхні уявлення про індивідуальні та колективні цінності, демонструють процеси мовної категоризації та стереотипізації.

У шкільному середовищі прізвиська виконують багатофункціональну роль: вони можуть бути дружнім засобом комунікації, формою самоідентифікації чи самовираження, способом вираження прихильності або, навпаки, соціальної дистанції. Водночас вони нерідко стають чинником формування емоційної атмосфери у класі, інструментом підтримання групової згуртованості чи навіть

проявом вербальної агресії. Усе це свідчить про значний потенціал учнівських прізвиськ для комплексного лінгвістичного та соціолінгвістичного аналізу.

Актуальність дослідження зумовлена потребою вивчення мовної особистості школяра в умовах сучасного комунікативного середовища. З погляду педагогіки учнівські прізвиська залишаються малодослідженим об'єктом у вітчизняному мовознавстві, хоча їхня роль у формуванні мовних та соціальних практик очевидна. Вони є ключем до розуміння того, як у молодіжному середовищі виникають і закріплюються мовні стереотипи, як формується образ «Я» школяра та яким чином колективна творчість впливає на індивідуальну мовну свідомість.

Крім того, актуальність теми посилює необхідність інтеграції мовознавчих досліджень із суміжними галузями – педагогікою, психологією, соціологією. Розуміння механізмів функціонування прізвиськ може сприяти кращому усвідомленню міжособистісних процесів у шкільному середовищі та допомогти педагогам і психологам у роботі з дитячими колективами.

Об'єктом дослідження є процес формування та функціонування учнівських прізвиськ у шкільному середовищі.

Предметом дослідження є лексико-семантичні, структурні, мотиваційні та соціолінгвістичні особливості учнівських прізвиськ як елемента вербально-семантичного рівня структури мовної особистості школяра.

Мета дослідження – розглянути учнівські прізвиська як елемент шкільного дискурсу, з'ясувати їхні лінгвістичні та соціолінгвістичні особливості, визначити їхню роль у формуванні мовної особистості школяра.

Реалізація мети магістерської роботи передбачає постановку та вирішення наступних завдань:

1. Охарактеризувати прізвиська як антропонімний клас і визначити їхнє місце в системі шкільного дискурсу.
2. З'ясувати роль учнівських прізвиськ у формуванні мовної особистості школяра.

3. Дослідити лексико-семантичні та структурні особливості утворення учнівських прізвиськ.
4. Визначити мотиваційні чинники номінації учнівських прізвиськ.
5. Проаналізувати соціолінгвістичний аспект творення прізвиськ та їхню роль у відображенні міжособистісних відносин.
6. Розкрити функціональне значення прізвиськ у шкільній комунікації, їх вплив на формування мовних і поведінкових стереотипів.

Наукова новизна дослідження полягає у всебічному аналізі учнівських прізвиськ як важливого елемента вербально-семантичного рівня структури мовної особистості сучасного школяра. Системно розглянуто прізвиська у шкільному дискурсі з урахуванням їхніх лінгвістичних, соціолінгвістичних та психолінгвістичних характеристик. У роботі визначено специфіку лексико-семантичних, структурних та мотиваційних аспектів утворення учнівських прізвиськ, а також проаналізовано їхній вплив на формування мовної та соціальної ідентичності школярів. Досліджено взаємозв'язок між особливостями мовленнєвої поведінки дитини та характером і функціонуванням прізвиськ у навчальному колективі, що дозволяє комплексно оцінити роль цього феномену у розвитку мовної особистості та комунікативної компетенції школяра.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про природу учнівських прізвиськ. Результати роботи підтверджують, що прізвиська виконують не лише комунікативну та ідентифікаційну функції, а й відображають ціннісні та емоційно-оцінні установки школярів, взаємодію між ними та соціальне середовище навчального закладу. Теоретичні результати дослідження можуть стати основою для подальших досліджень проблем мовної особистості та її вербально-семантичної структури в різних вікових групах.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у педагогічній та мовній практиці. Розроблені методичні рекомендації можуть бути застосовані в навчально-виховному процесі для підвищення ефективності формування мовленнєвої та соціальної

компетентності школярів, а також розвитку толерантності та культури спілкування у шкільному колективі. Матеріали дослідження можуть бути використані вчителями-словесниками під час аналізу мовних явищ, проведення уроків української мови та літератури, організації дискусій та виховних заходів, спрямованих на розвиток мовної етики. Крім того, результати роботи можуть бути корисними для психологів, соціологів та науковців, які вивчають мовні та соціальні аспекти формування особистості, а також стати методологічною основою для проведення подальших соціолінгвістичних досліджень.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 86 сторінок, з них основного тексту – 62. Список використаної літератури включає 52 позиції.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення магістерського дослідження були представлені на студентській науковій конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що відбулася 13 травня 2025 року.

Подальшу апробацію результати наукової роботи отримали на Міжнародній науковій конференції «Українські та інослов'янські лінгвістичні студії в історичному аспекті: від витоків до сьогодення», яка відбулася 23–24 жовтня 2025 року.

Публікації

З теми дослідження опубліковано одні тези:

Мовна гра в шкільному середовищі: творення та функціонування прізвиськ як складника дитячої комунікації// *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2025.*

РОЗДІЛ 1

ПРИЗВИСЬКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ШКІЛЬНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Роль мовленнєвого розвитку в загальному розвитку особистості

Мова є фундаментальним інструментом, через який дитина не лише пізнає світ, а й формує власну особистість. Вона є водночас і засобом комунікації, і інструментом мислення, і способом соціальної взаємодії. Науковці відзначають, що мовленнєвий розвиток тісно пов'язаний із загальним розвитком когнітивних функцій дитини, її емоційним станом та соціальною адаптацією.

Мовлення у школярів виконує низку функцій. По-перше, це засіб пізнання навколишньої дійсності. Через спілкування та опис об'єктів дитина формує уявлення про явища, події, причинно-наслідкові зв'язки. По-друге, мова є інструментом соціалізації. Школяр, обговорюючи з однокласниками, взаємодіючи з учителем або беручи участь у групових проєктах, вчиться враховувати думки інших, знаходити компроміси, будувати взаємини. По-третє, мовлення сприяє самовираженню та формуванню індивідуальної ідентичності, оскільки через слова дитина демонструє свої погляди, переконання, цінності та емоційні реакції.

Важливим аспектом є те, що мовленнєвий розвиток відбувається у взаємозв'язку з іншими сферами розвитку: когнітивною, емоційною, соціальною та моральною. Наприклад, дитина, яка може точно і ясно висловити свої думки, одночасно покращує логічне мислення, критичну оцінку інформації та здатність передбачати наслідки власних дій. Так само соціальне спілкування стимулює розвиток мовлення, створюючи ситуації, у яких дитина повинна аргументувати, пояснювати та реагувати на запити оточення.

Багато педагогів і психологів підкреслюють важливість мовленнєвого розвитку саме в шкільному віці. Цей період характеризується активним

формуванням самосвідомості, розширенням соціальних контактів та підготовкою до більш складних соціальних ролей. Недостатній розвиток мовлення у цей період може призвести до труднощів у навчанні, проблем у соціальній інтеграції та зниження емоційної стабільності.

Сучасні дослідження підтверджують, що мовлення дитини не тільки відображає її пізнання, а й активно формує його. Наприклад, Л. Калмикова у своїх працях зазначає, що мислення формується через мовленнєву діяльність, а мова є провідним механізмом розвитку вищих психічних функцій. Через слова дитина структурує свої думки, планує дії, аналізує результати і коригує поведінку. Це особливо важливо у навчанні, тому що школяр, який може чітко викласти свою думку, краще усвідомлює матеріал, ефективніше планує навчальні завдання та приймає рішення у різних ситуаціях [19].

Особливу увагу варто приділити ролі мовлення у розвитку соціальних навичок. Через спілкування дитина вчиться співпрацювати, вирішувати конфлікти, демонструвати емпатію та повагу до тих, хто її оточує. Мовлення, особливо у шкільних умовах, виступає інструментом формування соціальної компетентності, допомагає школяреві усвідомити свою роль у колективі, розпізнавати власні сильні та слабкі сторони, а також розвивати здатність до саморегуляції.

Мова не обмежується простим передаванням інформації. Вона є основою когнітивного розвитку та пізнання світу. Дитина, використовуючи мовлення, систематизує знання, класифікує явища, встановлює причинно-наслідкові зв'язки та робить узагальнення. Мовлення дозволяє перетворювати сприйняту інформацію на зрозумілу систему понять та ідей, що є ключовим для навчальної діяльності. Воно є основним інструментом розвитку логічного мислення. Під час опису явищ або аналізу ситуацій школяр формує послідовність думок, встановлює зв'язки між подіями, робить висновки та передбачає наслідки. Наприклад, у процесі обговорення певної події дитина не лише відтворює факти, а й оцінює дії персонажів, порівнює їх із відомими їй ситуаціями та підбирає власні аргументи.

Науковці відзначають, що мовлення активізує операції мислення, такі як аналіз, синтез, узагальнення та абстрагування. Кожне слово та кожна конструкція, які використовує дитина, формують у ній здатність структурувати інформацію та мислити критично.

Під час усного або письмового викладу думок дитина утримує в свідомості значний обсяг інформації, співвідносить її з попереднім досвідом та вибудовує логічні зв'язки. Наприклад, при переказі тексту школяр аналізує сюжет, вирізняє головні та другорядні події, запам'ятовує послідовність подій, що одночасно тренує робочу пам'ять і увагу.

Словниковий запас є ключовим елементом когнітивного розвитку. Дитина, яка опановує більше слів, здатна точніше передавати думки, описувати складні явища та вести обговорення на різні теми. Розширення словника стимулює розвиток уяви, дозволяє формувати більш абстрактні концепції та аналізувати нову інформацію.

Дослідження показують, що розвиток комунікативних навичок прямо корелює з успішністю в навчанні. Діти з високим рівнем мовної компетентності легше освоюють нові теми, активно беруть участь у дискусіях, демонструють критичне мислення та здатність до самостійного навчання. Уміння висловлювати свої думки допомагає школяреві перетворювати інформацію на знання, а знання – на практичні дії та соціальні навички. Розвинені вербальні здібності дають змогу людині мислити чітко, логічно й послідовно, адже думка народжується й оформлюється у слові.

Мова дозволяє дитині вербалізувати емоції – тобто називати та описувати свої внутрішні переживання. Наприклад, замість того, щоб демонструвати агресію або сльози, дитина може сказати: «Я засмучений, бо не встиг підготувати завдання». Така здатність допомагає уникати конфліктів і сприяє розвитку саморегуляції.

Комунікація з іншими дітьми та дорослими сприяє розвитку емоційної компетентності. Вона дозволяє дитині спостерігати реакції оточення, співвідносити їх із власними емоціями та формувати емпатію. Наприклад, під

час обговорення спільного проєкту школяр може відчувати радість успіху, засмучення через помилки або захоплення від нових ідей, а потім навчитися адекватно реагувати на ці емоції.

Розвиток емоційної сфери через мовлення має практичне значення у школі та поза її межами. Учні з розвиненими мовленнєвими навичками легше справляються з конфліктними ситуаціями, краще сприймають критику і здатні підтримувати дружні взаємини. У довгостроковій перспективі це формує психічно та емоційно стабільну, соціально адаптовану особистість.

Через мовлення дитина засвоює правила взаємодії у групі. Наприклад, використання ввічливих форм спілкування, обговорення ідей у колективі, прийняття спільних рішень – все це допомагає школяреві відчувати себе частиною групи. Прізвиська в цьому контексті також відіграють роль: вони можуть формувати позитивну соціальну ідентифікацію, інтегрувати дитину у колектив, підкреслювати її особливості чи соціальні ролі. Також під час групових завдань школяр вчиться домовлятися, висловлювати свою думку, слухати інших, пропонувати компроміси. Це формує здатність до кооперації та конструктивного вирішення конфліктів.

Одним із найважливіших механізмів формування самосвідомості є внутрішнє мовлення – проговорювання подумки. Через внутрішній монолог школяр аналізує свої дії, оцінює їхні наслідки та планує подальші кроки. Цей процес сприяє розвитку самоконтролю та здатності до стратегічного мислення. Внутрішнє мовлення, яке часто проявляється у формі внутрішнього монологу, також грає ключову роль в емоційному розвитку. Дитина, розмірковуючи над своїми почуттями та подіями, вчиться аналізувати свої реакції та передбачати наслідки вчинків. Це формує усвідомлене ставлення до власних емоцій і підвищує емоційну стабільність.

Мова є не лише засобом передачі знань або регулювання поведінки, а й інструментом розвитку творчих здібностей школяра. Творчість передбачає здатність до нових ідей, нестандартних рішень, уяви та фантазії. Мовлення

стимулює ці процеси, надаючи дитині інструменти для конструювання нових образів та концепцій.

Усне мовлення, особливо в умовах вільного обговорення, рольових ігор або групових завдань, дозволяє дитині створювати нові ідеї, комбінувати знання та досвід. Наприклад, під час складання історії або казки школяр комбінує факти та фантазію, розвиває асоціативне мислення та уміння бачити альтернативні шляхи розвитку подій.

Письмове мовлення стимулює більш глибокий аналіз і структуроване мислення. Через складання есе, оповідань, віршів або наукових заміток дитина вчиться не лише логічно викладати думки, а й формувати індивідуальний стиль, експериментувати з мовними засобами, грати зі словами та конструкціями. Це сприяє розвитку мовної гнучкості та творчої уяви.

Мовлення активізує діяльність уяви, що є важливим складником творчості. Коли школяр описує вигадані ситуації або майбутні плани, він одночасно тренує здатність до ментальних образів, прогнозування подій та нестандартного підходу до вирішення завдань. Творчі здібності школяра розвиваються у взаємодії з оточенням. Дискусії, колективні проєкти, спільне складання історій або робота над мультимедійними проєктами стимулюють мовленнєву активність і заохочують нестандартні рішення. Мовлення у соціальному контексті стає каталізатором креативності та розвитку ініціативності.

Сучасні умови життя висувають нові вимоги до мовної компетентності. Інформаційний простір насичений текстами різного типу – від наукових до побутових, від офіційних до художніх. Учень має не лише володіти граматиною та орфографією, а й уміти критично сприймати інформацію, аналізувати зміст, розрізняти факти й оцінні судження. Розвинене мовлення допомагає орієнтуватися в цьому потоці, виявляти власну позицію, відстоювати її в дискусії.

Педагогічна практика свідчить, що системна робота над мовленням сприяє загальному розвитку учня. Уроки літератури, риторики, граматики

формують мовні навички, але не менш важливо створювати умови для живого спілкування – дискусій, творчих завдань, проєктів. Так діти вчаться не просто відтворювати мовні форми, а й користуватися мовою як інструментом думки.

Важливо зазначити, що мовленнєвий розвиток – процес безперервний. Він не завершується у дитинстві, а триває протягом усього життя. Проте саме шкільні роки є вирішальними, адже в цей період закладаються основи мовної культури, формується мовна особистість. Завдання школи – допомогти дитині не лише правильно говорити, а й відчувати красу рідного слова, зрозуміти його силу та значення.

Отож, мовлення є не просто засобом комунікації. Воно – основа мислення, інструмент пізнання, засіб самовираження й духовного зростання. Через мову людина входить у світ культури, сприймає традиції, цінності, норми поведінки. Розвиток мовлення – це розвиток особистості в найширшому сенсі цього слова. Тому формування мовної компетентності школяра слід розглядати як одне з головних завдань освіти, що визначає успішність не лише навчання, а й подальшого життя.

1.2. Прізвиська як частина мовної особистості школяра

На відміну від офіційного імені чи прізвища, які мають адміністративну або родову функцію, прізвисько народжується стихійно. Його творить не сама людина, а соціум, який оцінює поведінку, зовнішність, звички чи окремі риси характеру. Саме тому воно часто є більш промовистим і «живим», ніж офіційні антропоніми. Цей вид назв особливо цікавий для дослідження, оскільки він поєднує мовну творчість, гумор, оцінку й соціальні відносини. Прізвисько не просто називає – воно характеризує, підкреслює, іноді навіть висміює.

У дитячому середовищі, зокрема у шкільному колективі, прізвиська мають ще й важливе психологічне значення. Вони стають частиною спілкування, способом самоствердження, іноді формою протесту або гри. Діти

часто не усвідомлюють, що, вигадуючи прізвисько, вони беруть участь у створенні власного мовного простору, у якому слова набувають нових значень.

У сучасній ономастиці прізвиська розглядають не лише як окрему категорію антропонімів, а і як показник мовної свідомості. Дослідники наголошують, що вони допомагають зрозуміти, як носії мови сприймають світ і які ознаки вважають значущими [16]. Вивчення прізвиस्क дозволяє простежити процеси народної номінації, побачити зв'язок між мовою, мисленням і соціальною поведінкою.

Саме дитинство та підлітковий вік – найбільш плідні періоди, коли з'являються прізвиська у дитини. Діти безпосередні і особливо сором'язливі у вираженні очевидних їм висновків. Вони частіше кажуть у вічі те, що їм здається правдою. Через слово дитина вперше заявляє світові про себе й за допомогою слова формує в інших людей думку про себе [13].

У шкільному середовищі прізвиська нерідко мають тимчасовий характер: вони можуть зникати разом із певною подією або змінюватися, коли змінюється статус дитини в колективі. Проте навіть короткотривале використання прізвиська залишає слід у сприйнятті особистості. Учень звикає до певної ролі, яку йому приписують інші, і мимоволі починає її відтворювати. Саме тому аналіз прізвиस्क допомагає краще зрозуміти внутрішні механізми формування мовної особистості школяра.

Психолінгвісти підкреслюють, що прізвисько у цьому контексті є показником мовної рефлексії, тобто здатності через мову передавати своє сприйняття іншої людини [18]. Коли дитина придумує прізвисько, вона здійснює акт мовної творчості, у якому поєднуються знання, уява і почуття. Водночас вона виявляє своє розуміння соціальних норм: одні прізвиська сприймаються як жарт, інші можуть сприйматися як образа. Це теж показує рівень розвитку комунікативної культури в колективі.

Цікаво, що одне й те саме прізвисько може мати різне забарвлення залежно від інтонації або контексту. Наприклад, слово *Розумник* може звучати як похвала або як іронія. У дитячому середовищі така двозначність цілком

природна: вона вчить дітей тонко відчувати мову, емоційні відтінки слів і їхній вплив на інших. Через це прізвиська фактично стають навчальним майданчиком, де формується мовна і соціальна компетентність. Діти прагнуть виразності - шукають щось коротке, оригінальне, часто зі звуками, які легко вимовляються і запам'ятовуються. Така фонетична гра також розкриває дитячу мовну інтуїцію. Вона показує чутливу реакцію на звучання, ритм і навіть на емоційне забарвлення звуків.

Деякі прізвиська відображають індивідуальні інтереси учня. Наприклад, дитина, яка любить футбол, може отримати прізвисько *Мессі* чи *Роналду*, а та, що захоплюється малюванням, *Пікассо*. Такі назви є свідченням не лише спостережливості, а й загальної поінформованості дитячого колективу, що теж входить до сфери мовної соціалізації.

З погляду соціолінгвістики, прізвиська у шкільному колективі можна розглядати як маркери групової ідентичності. Вони виконують функцію внутрішнього коду, зрозумілого лише учасникам певної спільноти. Через них діти визначають “свій” і “чужий” простір, демонструють приналежність до колективу. Така особливість надає прізвиськам соціального змісту – вони перестають бути лише жартом чи характеристикою, а стають частиною внутрішньої комунікативної системи класу.

Як зазначає дослідниця М.Наливайко, прізвиська серед школярів формують мовну підсистему дитячого соціуму, яка має власні правила, традиції та межі. Вона існує паралельно до офіційного мовлення, що панує у спілкуванні з дорослими. Якщо у взаємодії з учителями діти дотримуються формальних норм, то між собою вони створюють іншу, більш емоційну і гнучку форму спілкування. Саме в ній народжуються прізвиська, каламбури, скорочення, а також власні мовні жарти [31].

У процесі спостережень за дитячим мовним середовищем помітно, що прізвиська часто народжуються під час спільних дій – ігор, жартів, уроків фізкультури чи позакласних заходів. Саме у моменти активної взаємодії діти найчастіше помічають щось особливе в однокласниках і одразу перетворюють

це на словесну форму. Це робить прізвисько “живим відбитком” колективного життя.

Соціолінгвістичний підхід дозволяє побачити у прізвиськах не лише індивідуальні, а й групові смисли. Вони показують, як дитячий колектив створює власну мову, у якій виражається спільна пам'ять, гумор і навіть моральні норми. Так, у більшості класів існують неписані правила: які прізвиська “можна” вживати, а які – ні. Ці межі утворюють внутрішню етику колективу, і саме через неї діти вчаться співіснувати, розуміти почуття інших і контролювати власне слово.

Висновки до 1-го розділу

Мовленнєвий розвиток є вагомим елементом становлення особистості школяра, оскільки забезпечує формування мислення, самосвідомості та ефективної взаємодії в колективі. Мова виступає основним інструментом пізнання та соціалізації, визначаючи успішність навчальної діяльності та характер міжособистісних стосунків.

Учнівські прізвиська, як неофіційна форма номінації, посідають помітне місце в шкільному дискурсі. Вони відображають специфіку взаємин у дитячому колективі, виявляють рівень мовної творчості учнів та вказують на соціально-психологічні процеси, які відбуваються між однолітками.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ШКІЛЬНИХ ПРИЗВИСК

Антропонімія – це важлива частина ономастичної системи мови, яка охоплює всі власні назви людей: імена, по батькові, прізвища, псевдоніми, прізвиська тощо. Саме прізвисько посідає особливе місце серед цих одиниць, бо воно найтісніше пов'язане з живим мовленням, емоціями, оцінками та міжособистісними стосунками.

2.1. Специфіка прізвиськ як антропонімного класу

Прізвисько – це індивідуальна або колективна назва людини, що виникає у побутовому спілкуванні, зазвичай поза офіційною сферою. Воно не фіксується в документах і часто існує лише в усній формі. На відміну від імені та прізвища, які закріплені юридично й виконують суто ідентифікаційну роль, прізвисько є більш гнучким і живим. Воно здатне змінюватися залежно від ситуації, сприйняття особи в колективі чи навіть подій, пов'язаних із нею. Через це прізвисько часто стає своєрідним дзеркалом мовної свідомості групи, у якій воно виникає.

В українській системі називання прізвиська відомі здавна. Коли прізвищ ще не існувало, саме прізвиська допомагали розрізняти людей з однаковими іменами: наприклад, *Іван Кривий, Петро Білий, Омелько Довгий*. Згодом багато з них стали основою для сучасних українських прізвищ (*Кривенко, Білик, Довгань* тощо).

Прізвиська як антропонімний клас є важливим компонентом мовної системи та соціальної комунікації, особливо у дитячому та підлітковому середовищі. Вони відображають поєднання соціальних, психологічних і мовних чинників, що впливають на формування мовної особистості індивіда. На відміну від офіційних власних назв, які надають при народженні або фіксовані

у документах, прізвиська формуються спонтанно в процесі щоденної комунікації в групі, реагують на поведінку, зовнішні ознаки, риси характеру або окремі події життя конкретної людини. Це робить прізвиська не лише засобом ідентифікації, а й потужним соціальним маркером, що демонструє ставлення колективу до особи.

На думку П. Чучки, прізвисько – це «найчисельніший, найрізноманітніший і наймінливіший клас антропонімів», бо воно безпосередньо відображає людські стосунки й живе в реальному мовному середовищі [44]. Його формування нерозривно пов'язане з побутом, віком, соціальним статусом, мовною культурою спільноти. У дитячому та підлітковому середовищі воно часто стає частиною неформальної комунікації, допомагає визначити місце кожного в групі, встановити зв'язки або дистанцію між учасниками.

Мовна природа прізвиськ відзначається високою варіативністю форм і структур. Вони можуть виникати на основі власних імен, прізвищ, професійних назв, захоплень, фізичних особливостей, поведінкових характеристик або значущих ситуацій, у яких бере участь особа. Для їх створення використовуються різноманітні словотвірні засоби: афіксація, зменшувально-пестливі форми, метафоричні та метонімічні переноси, алітерація та рима. Такі прийоми роблять прізвиська експресивними, легко впізнаваними та сприяють їх поширенню в колективі.

Шкільне середовище є особливо сприятливим для формування прізвиськ, оскільки воно поєднує тісну соціальну взаємодію, ієрархію, необхідність належності до групи та активну комунікацію. Прізвиська в школі виконують кілька функцій одночасно. По-перше, вони слугують інструментом соціальної ідентифікації та інтеграції в колектив. Дитина, яка отримала прізвисько, автоматично стає частиною певної соціальної мікрогрупи. По-друге, вони виконують емоційно-оцінну функцію: прізвисько може відображати позитивне, негативне або нейтральне ставлення однолітків. По-третє, прізвиська часто відіграють роль регулятора поведінки: учні, отримавши певне прізвисько,

можуть змінювати свої дії або ставлення до колективу у відповідь на конотацію власної назви.

Семантичний аналіз шкільних прізвиськ дозволяє виокремити кілька основних категорій. Першу групу становлять прізвиська, що характеризують зовнішні особливості (*Рижик, Блондик, Жирафа, Малюк*). Другу групу утворюють прізвиська, що відображають поведінкові або характерні риси: *Соня Сміхотун, Булава*. Третю групу складають прізвиська, пов'язані з інтересами, захопленнями або хобі: *Каратист, Шахіст*. Четверту категорію формують okazіональні прізвиська, що виникають на основі певних курйозних подій чи смішних історій: *Паста* (після випадкового забруднення), *Перевертун* (через випадкову ситуацію на уроці).

Прізвиська виконують також комунікативну функцію, стаючи засобом підтримки соціальної згуртованості та розвитку міжособистісних відносин. Вони допомагають встановлювати та підтримувати контакти, визначати близькість або дистанцію в колективі, передавати соціальні оцінки без відкритого конфлікту. Наприклад, учень, якого називають *Смайл*, може відчувати себе прийнятим у групу завдяки позитивній конотації прізвиська, тоді як прізвисько *Гризун* може стимулювати самоконтроль і корекцію поведінки.

Важливим аспектом є також психологічна функція прізвиськ. Вони сприяють формуванню самосвідомості, соціальної адаптації та мовної ідентичності дитини. Прізвиська, що несуть позитивний відтінок, підвищують самооцінку, стимулюють активність і творчість, а негативні – можуть стати сигналом для розвитку механізмів самозахисту або корекції поведінки. Тому, вони безпосередньо впливають на вербально-семантичний рівень мовної особистості, оскільки відображають взаємодію між мовним проявом, емоційним ставленням та соціальною ситуацією.

Свою роль відіграє й вік учнів. У молодших класах прізвиська частіше мають зменшувально-пестливі форми й не містять негативних оцінок, не є пейоративними. У середній і старшій школі вони стають більш дотепними,

саркастичними або навіть провокаційними. Це природно, адже підлітки активно експериментують із мовою, намагаючись утвердити власну індивідуальність.

Суттєвим соціально-психологічним чинником є групова динаміка. Прізвисько часто створюється не окремою особою, а колективом, і підтримується спільним уживанням. Якщо його повторюють багато учнів, воно закріплюється. Якщо ж колектив не підхоплює, назва зникає. Отже, існування прізвиська залежить від мовної згоди групи.

У сучасному дитячому середовищі на появу прізвиськ впливають також зовнішні культурні чинники: інтернет, фільми, мультфільми, комп'ютерні ігри. Вони збагачують мовну уяву дітей новими образами: *Бетмен, Спайдер, Фроузен, Геймер*. Такі назви демонструють відкритість сучасної культури та її проникнення в повсякденне мовлення.

На формування прізвиськ впливають і гендерні особливості спілкування. Хлопці частіше дають одне одному іронічні, дотепні, навіть злегка дразливі прізвиська, що зміцнює почуття рівності й товариськості. Дівчата навпаки схильні вживати лагідні, символічні чи естетично приємні назви (*Квіточка, Лисичка, Барбі*). Ці відмінності свідчать про різний характер емоційних контактів у підлітковому віці.

Саме тому, система шкільних прізвиськ – це відбиття не лише мовних закономірностей, а й соціально-психологічних процесів. Вона показує, як через слово діти будують свої стосунки, встановлюють межі, формують спільні цінності.

2.2. Особливості творення учнівських прізвиськ (лексико-семантичний та структурний аспект)

Мова шкільного середовища – це особлива сфера спілкування, у якій відбивається характер дитячого мислення, емоційність, спонтанність та творча уява. Прізвиська, що виникають серед учнів, – важлива частина цього мовного простору. Вони стають відображенням того, як діти бачать одне одного, як

оцінюють риси характеру, поведінку, зовнішність і навіть певні життєві ситуації. Лексика, яка використовується для творення прізвиськ, показує внутрішній світ дитячого колективу й одночасно формує індивідуальну мовну особистість кожного школяра.

Основою більшості учнівських прізвиськ є імена і прізвища. Саме від них найчастіше утворюються нові слова через скорочення, подовження або зміну форми. Такі форми часто вживані не лише як нейтральні замітники офіційного імені, а й як емоційно забарвлені прізвиська, що передають ставлення колективу до людини. Наприклад, *Настюха* може звучати дружньо, *Саньок* – товарисько, а *Санич* – з жартівливою повагою.

Зменшувальні й пестливі суфікси – -к-, -ик-, -чик-, -оньк-, -ус-, -усь-, -ечк- – відіграють особливу роль у формуванні таких назв. Вони створюють теплий, дружній відтінок, але в дитячому мовленні можуть уживатися і з іронією або легкою насмішкою. Така гнучкість у вживанні пестливих форм показує, що діти тонко відчують емоційний підтекст мови і свідомо або підсвідомо користуються ним, щоб створити потрібне враження.

У разі прізвиськ, утворених від прізвищ, учні найчастіше скорочують або видозмінюють їх так, щоб слово звучало коротше, виразніше або легше вимовлялося. Наприклад, Коваленко може перетворитися на *Коваль*, *Ковальчик*, *Кова*, *Ковальо*; Шевченко – на *Шева* або *Шевчик*; Мельничук – на *Мельник* чи *Меля*. Іноді діти вдаються до фонетичних змін, створюючи слова, що не мають прямого стосунку до вихідного прізвища, але асоціюються з ним за звучанням, наприклад, *Сербин* → *Сербус*, *Таран* → *Тарашка*.

Такі трансформації свідчать не лише про прагнення спростити мовну форму, а й про творчий підхід до слова. У дитячому середовищі важливо, щоб прізвисько легко запам'ятовувалося, швидко вимовлялося й мало певну “родзинку”. Через це навіть офіційне прізвище може набути нового життя у побутовому спілкуванні.

Велика частина учнівських прізвиськ походить від ознак зовнішності. Це природно, адже діти схильні звертати увагу на яскраві, видимі риси. У мовленні

школярів трапляються такі варіанти, як *Рудий, Кучерявий, Малюк, Довгий, Щока, Очкарик, Блондин, Косичка*. У цих випадках мова не просто називає ознаку, вона створює образ людини, який стає зрозумілим усім членам колективу.

Іноді такі назви набувають гумористичного або навіть іронічного забарвлення. Наприклад, учня з дуже короткою стрижкою можуть назвати *Лисий*, навіть якщо він зовсім не лисий; того, хто завжди носить окуляри, – *Професор*. Усі ці слова показують не лише спостережливість, а й емоційне ставлення: у дитячій мові жарт, перебільшення чи дотепність сприймаються як природний елемент спілкування.

Окрему групу становлять прізвиська, що відображають риси характеру або звички. Учні часто називають один одного відповідно до поведінки у класі: *Шустрик, Боягуз, Тихоня, Хитрун, Веселун*. Тут мова виконує функцію соціальної оцінки: прізвисько одночасно інформує про певну рису людини і позначає її статус у колективі.

Часто діти використовують назви тварин для створення прізвиськ. Це пояснюється їхньою схильністю переносити знайомі образи на людські риси. У шкільному колективі можна натрапити на такі назви, як *Кіт, Лис, Бегемот, Мишка, Ведмідь*. Залежно від контексту, ці назви можуть мати як лагідне, так і глузливе значення.

Ще одним джерелом натхнення стає світ культури. Учні називають однокласників на честь відомих акторів, музикантів, героїв мультфільмів чи комп'ютерних ігор. Так з'являються *Гаррі Поттер, Наруто, Роналду, Мессі, Барбі*. Такі прізвиська свідчать про вплив масової культури на мовлення школярів і про їхню здатність до асоціативного мислення. Дитина ототожнює однокласника з героєм, який має подібні риси: зовнішність, манеру говорити або поведінку.

У творенні прізвиськ діти часто граються зі звуками, ритмом і звучанням слів. Вони скорочують, повторюють склади, змінюють наголос, утворюючи нові форми, які звучать легко й мелодійно: *Коля → Колянчик, Вітя → Вітуся*,

Катя → *Кет*, *Максим* → *Максик*, *Ілля* → *Ілюша* або навіть *Ілюха*. Такі трансформації не лише спрощують спілкування, а й створюють унікальний стиль, властивий певному класу чи групі дітей.

У деяких випадках учнівські прізвиська утворюються на основі життєвих ситуацій або яскравих епізодів. Наприклад, учня, який одного разу впав у калюжу, можуть прозвати *Калюжа*, а дівчину, що колись розсипала цукерки на уроці, *Цукерка*. Такі назви нагадують мовну пам'ять колективу, адже зберігають у собі спогади, пов'язані з певною подією.

Важливо зазначити, що лексика учнівських прізвиськ не є хаотичною. Вона утворює цілісну систему, у якій діють певні закономірності:

- прізвисько має бути коротким, зручним у вимові;
- воно має викликати чітку асоціацію;
- у ньому часто присутній емоційний компонент – гумор, іронія або симпатія;
- значення легко розуміють члени колективу.

Такі лексичні особливості свідчать про природне прагнення дітей експериментувати зі словами, знаходити нові смисли, надавати їм індивідуального звучання.

Класифікація учнівських прізвиськ за семантичними ознаками допомагає зрозуміти, як саме діти сприймають світ і що для них важливо. Адже у шкільному середовищі слово часто є не просто звуком, воно стає знаком дружби, насмішки, визнання або навіть опору.

Найпоширенішою групою є ті прізвиська, що базуються на зовнішніх рисах дитини. Діти швидко помічають усе незвичне: колір волосся, зріст, поставу, манеру вдягатися.

Такі назви мають переважно описовий характер. Вони вказують на прикмету, яка найшвидше впадає у вічі. У дитячому середовищі зовнішні особливості стають найзручнішим орієнтиром для найменування.

Водночас ці прізвиська можуть мати різне емоційне забарвлення. Якщо у класі панує доброзичлива атмосфера, слова *Пухлик* чи *Крихітка* звучать

лагідно. Проте в іншому колективі ті самі слова можуть сприйматися як образа. Тому контекст завжди визначає, чи є прізвисько позитивним, нейтральним чи негативним.

Деякі прізвиська з цієї групи з часом втрачають первісне значення й перетворюються на звичні імена. Наприклад, *Рудий* може стати просто ще одним варіантом звертання, без жодного натяку на колір волосся. У цьому проявляється гнучкість дитячої мови: вона здатна пом'якшувати або змінювати значення залежно від стосунків між дітьми.

Друга велика група охоплює назви, пов'язані з темпераментом, манерою поведінки або ставленням до навчання. Тут спостерігається значна різноманітність: *Гризун, Лідер, Розумник, Сплюшка, Жартівник, Бунтар, Соня, Паніка, Нервік, Оптиміст, Мрійниця*.

Такі прізвиська часто народжуються спонтанно. Одне слово може закріпитися за дитиною після якоїсь кумедної ситуації або фрази, сказаної на уроці. Наприклад, учня, який часто забуває речі, можуть почати називати *Загуба*, а того, хто завжди виправляє інших, – *Вчителька*.

Ця група прізвиськ є надзвичайно показовою. Вона демонструє, як колектив оцінює поведінку своїх членів. Те, що діти вважають смішним або дратівливим, відображається у мові. Через такі імена простежується моральна шкала дитячого світу: що схвалюється, а що викликає осуд.

Цікаво, що деякі з цих прізвиськ мають подвійне значення. Наприклад, *Ботан* може звучати і як жарт, і як визнання старанності. Усе залежить від інтонації та контексту. Мова школярів, як дзеркало їхніх емоцій, дуже тонко передає ставлення групи.

Діти часто ототожнюють однокласників із певними шкільними предметами або захопленнями. Так виникають назви: *Фізик, Географ, Художниця, Математик, Футболіст, Співунка, Танцюристка, Блогер, ТікТокер*.

Ця група показує, як у дитячій мові відображається шкільна реальність. У ній поєднується навчання, дозвілля, медіа і навіть мрії. Для школяра назва

Футболіст чи *Художниця* – це частина самоідентифікації, символ того, ким він себе відчуває або ким його бачать інші.

Сучасні діти живуть у світі фільмів, серіалів, ігор і соцмереж. Тому в мові шкільних колективів часто з'являються імена, запозичені з медіапростору: *Барбі, Наруто, Халк, Джокер, Сонік, Бетмен, Майнкрафт, ТікТок, Блогерка*.

Ці назви свідчать про нову хвилю мовної мотивації – інформаційно-культурну. Прізвиська не лише відображають вплив популярних образів, а й стають способом самоідентифікації. Учень може ототожнювати себе з улюбленим героєм або підкреслювати приналежність до певної «інтернет-культури».

Такі прізвиська динамічні: вони змінюються разом із модними тенденціями. Те, що було актуальним рік тому (*Фортнайт, Бравлер*), може швидко зникнути, поступившись новим словам. Це доводить, що дитяча мова живе в ритмі сучасного світу.

Часом діти називають однокласників за місцем, звідки вони приїхали: *Київський, Львів'янка, Село, Поляк, Чернівчанка*. У таких словах відчувається соціально-культурний підтекст. Це своєрідна мітка, яка вказує на походження, але не завжди має оцінний характер.

Найчастіше такі прізвиська використовуються у жартівливому тоні, коли нова дитина тільки з'являється у класі. І якщо колектив приймає її, то слово стає дружнім і навіть теплим.

Не всі назви нейтральні. Часто діти використовують прізвиська для насмішки: *Соня, Лінтяй, Бубон, Злюка, Буркун, Баг, Нудила, Слон, Квакша*.

Такі слова можуть мати жартівливий характер, але іноді вони ранять. Тут важливо, що навіть образливі імена в дитячому колективі не завжди створені зі зла. Часто вони – реакція на відмінність, спроба пояснити щось незвичне. Утім, такі прізвиська дають цінний матеріал для розуміння психології дитячого спілкування: мова показує, як колектив шукає баланс між жартом і образою, між свободою слова і повагою до іншого.

Семантична система учнівських прізвиськ – надзвичайно широка й багатогарова. Вона охоплює як позитивні, так і нейтральні, а подекуди й негативні назви. У кожній групі можна побачити відображення важливих для дітей понять: дружби, краси, сміху, справедливості, творчості.

Через ці слова школярі не лише називають один одного, а й пізнають світ, пробують осмислити себе в ньому. Тому учнівські прізвиська – це не просто мовна гра, а жива система значень, що відображає внутрішній світ дитячого колективу.

Учніські прізвиська – це не просто слова з певним значенням, а цілісні мовні утворення, які мають власну будову, звучання й форму. Їхня структура відображає як мовні закономірності, так і творчу уяву дітей. Вони часто порушують стандартні норми, але саме це робить їх живими, природними, емоційно насиченими.

Структурна організація прізвиськ є результатом мовної економії, асоціативного мислення та прагнення до виразності. Дитина створює прізвисько швидко, інтуїтивно, спираючись на звуки, риму, ритм чи зовнішні ознаки. У цій спонтанності проявляється глибоке відчуття мови – без свідомого знання граматики, але з великим мовним чуттям.

Найпростіша структурна форма – це одне слово. Такі прізвиська переважають у шкільному середовищі, адже вони зручні, короткі, легко вимовляються та запам'ятовуються. Наприклад: *Рудий, Зірка, Тигр, Сова, Бос, Лимон, Кнопка, Чіпс, Пухлик, Блискавка, Джокер*.

Однокомпонентні назви найчастіше мають конкретну семантику: вказують на зовнішню ознаку, рису характеру чи поведінку. Вони не потребують пояснення, бо зрозумілі з контексту.

Здебільшого такі прізвиська утворюються шляхом:

- усічення (від *Катерина* → *Кет*; *Максим* → *Макс*; *Софія* → *Софі*);
- афіксації (додавання суфіксів пестливості: *Машика, Таньчик, Ванько*);

- перенесення значення (наприклад, *Бджілка* - про активну дитину, *Слон* - про незграбну).

Такі прізвиська показують, як у мовленні дітей поєднується інтуїція, дотепність і потреба в емоційному контакті.

Часто прізвиська складаються з двох частин. Це можуть бути сполучення іменника з прикметником або двох імен, об'єднаних за ритмом чи змістом. (*Чорний Кім, Міні Лев, Крутий Вася, Супер Саша, Панда Міла, Бджілка Мая*). Такі утворення більш образні, вони звучать як маленькі фрази. Часто в них відчувається інтонація гри, жарту, лагідності.

У дитячому мовленні особливо популярні римовані або співзвучні форми. Вони звучать мелодійно й легко запам'ятовуються, наприклад: *Кіра-Міра, Діма-Ріма, Віка-Шміка, Соня-Боня, Макс-Акс, Лера-Флера*.

Такі прізвиська свідчать про мовну гру, коли головне – звучання. Діти інтуїтивно шукають риму, бо вона приносить задоволення. Римовані форми часто народжуються спонтанно: у розмові, під час жартів або конфліктів. Вони можуть зникати через кілька днів, але залишають емоційний слід.

Іноді прізвиська утворюються шляхом гри зі словами: *Сергій – Сірник, Олег – Лего, Данило – Данон*. У таких випадках відчувається креативність і гумор, властиві дитячому мовленню.

Сучасне покоління школярів перебуває під сильним впливом інтернету, мультфільмів, ігор, соцмереж. Тому в мові часто з'являються елементи англійської або змішані форми. (*Сашка Кет, Міла Стар, Данік Бой, Кул Макс, Бро Нік*).

Інколи діти свідомо додають іноземне слово, щоб надати прізвиську «модного» звучання. Це відображає загальну тенденцію мовної гібридизації, коли українська мова природно вбирає елементи англійської.

Такі форми не є проявом мовної неграмотності – навпаки, вони свідчать про здатність школярів адаптувати запозичені елементи до власного мовного середовища.

Деякі прізвиська мають форму коротких словосполучень або навіть речень. Це своєрідні мовні мікрообрази, у яких відчувається емоційна насиченість, наприклад: *Ходяча Енергія, Завжди Права, Міні Бос*.

Такі утворення мають характерну особливість: вони не просто називають, а й оцінюють. У них поєднується елемент гумору, опису й оцінки. Саме тому вони надовго залишаються в пам'яті, навіть якщо вживаються нечасто.

Пестливі форми – характерна риса українського мовлення, і діти активно їх використовують. Суфікси -чик, -оньк(а), -ус(я), -чик(о), -с(я), -очок додають теплоти, дружнього або лагідного відтінку. Наприклад: *Кирчик, Доньчик, Віруся, Саньочок* тощо.

Іноді такі форми стають постійним прізвиськом навіть поза шкільним середовищем. Вони зберігають відчуття близькості, створюють атмосферу доброзичливості. Однак у певних контекстах навіть лагідна форма може звучати іронічно – усе залежить від інтонації.

Багато дитячих прізвиськ утворюється від прізвищ шляхом скорочення, зміни або римування. Наприклад: *Петренко – Петрик або Петроша; Коваленко – Коваль; Сидоренко – Сидор; Бондаренко – Бондік; Мельничук – Мельник; Савчук – Сава*.

Деколи прізвисько має римовану форму: *Гринь – Пинь, Сокіл – Крокіл, Шевчук – Кукук*. Це знову демонструє схильність дітей до мовної гри.

Важливо, що такі прізвиська не завжди є результатом знущання. Часто вони нейтральні або навіть симпатичні, бо сприймаються як природна усічена форма.

Деякі діти утворюють прізвиська, скорочуючи своє ім'я або поєднуючи ініціали. Наприклад: *ВК, МС, ДМ, Арт, Нік, Кей, Сей*. Цей спосіб особливо поширений серед підлітків, які вже хочуть виглядати доросліше.

Іноді такі скорочення мають вигляд «нікнеймів» – мовних псевдонімів, узятих з інтернету чи ігор: *Sky, Moon, Dark, Foxu, Sunny, Lila*. Вони переносяться у шкільне середовище й поступово стають звичними прізвиськами.

Учнівські прізвиська не мають сталих правил творення. Це вільна мовна творчість. Саме тому їхня структура може бути найрізноманітнішою – від однослівних до довгих комбінацій. Діти не замислюються над граматиною – вони керуються відчуттям звучання, емоційністю, асоціаціями.

Це свідчить про те, що діти не просто копіюють почуте, а самостійно творять нові мовні форми. Так формується їхній досвід інтуїтивного словотворення.

Велике значення має звучання. Діти вибирають такі слова, які легко вимовити й приємно чути. Вони тяжіють до відкритих складів, голосних, ритмічних комбінацій. Тому часті прізвиська мають форму типу: *Бібі, Мімі, Тото, Лоло, Нюня, Пупсі, Зізі*.

Отже, структурні особливості учнівських прізвищ відображають гнучкість, експресивність і творчий потенціал дитячої мови. Вони виходять за межі традиційної граматики, але саме в цьому – їхня цінність.

Прізвисько – це жива мовна одиниця, створена не за правилами, а за почуттям. Воно відбиває не лише мовну норму, а й індивідуальність, настрій, атмосферу колективу. Через такі назви школярі вчать грати зі словом, відчувати його силу, експериментувати. А тому, прізвиська стають важливою складовою частиною формування мовної особистості дитини.

Фонетика відіграє важливу роль у творенні та функціонуванні учнівських прізвищ. Саме звучання слова часто визначає його емоційне сприйняття, створює враження легкості, комічності чи, навпаки, грубості. У дитячому й підлітковому мовленні звук є не просто технічним елементом, а засобом гри, оцінки й навіть емоційного самовираження. Тому фонетичні трансформації у прізвищах – це природний вияв мовної творчості школярів.

Однією з найхарактерніших особливостей є спрощення звучання. Ім'я або слово часто скорочується до короткої, зручної для вимови форми: *Макс, Катька, Тох, Дімон, Марік*. Такі варіанти легко запам'ятовуються, швидко вимовляються й набувають побутового, неформального відтінку. У спрощенні проявляється прагнення до близькості, природності, уникнення офіційності.

Для дітей і підлітків надмірна «правильність» звучить неприродно, тоді як спрощене ім'я викликає відчуття свого кола.

Інколи відбувається навмисне перекручення звуків – так створюється ефект жарту чи іронії. Наприклад, *Олег* може перетворитися на *Олежик*, *Льоха*, *Льошик*. Такі фонетичні варіанти передають певне емоційне ставлення: лагідність, фамільярність або навіть зневагу. Важливо, що емоційний відтінок формується не лише значенням слова, а саме інтонацією та звучанням.

Особливе місце посідає гра зі звуками та римою. Учні охоче створюють прізвиська, у яких є внутрішня мелодика: *Натаха-Ромаха*, *Сашико-Горошко*, *Юлька-Булька*. Рима робить слово привабливішим, комічним і легким для запам'ятовування. Такі імена часто вимовляються жартівливо, з певною інтонацією, що підсилює емоційність. У цьому проявляється природна потреба дитини гратися мовою, перетворювати звуки на засіб гумору.

Часто у прізвиськах з'являються звукові повтори або подвоєння: наприклад, *Леле*, *Тотоша*, *Гіггі*, *Мімімішка*. Подібні фонетичні форми створюють відчуття пестливості, дитячої ніжності, але водночас можуть використовуватись і з іронічною метою. Подвоєння складів чи звуків – це не лише фонетична гра, а й спосіб посилити емоційний ефект: зробити слово м'якшим, смішнішим або милішим.

У багатьох випадках школярі змінюють наголос або ритм слова, щоб надати йому іншого звучання. Наприклад, *Іра* може стати *Іра́*, *Та́рас* – *Та́рас*. Така незначна зміна може викликати цілком інше емоційне враження: від зменшувального до зверхнього. Ритмічна структура впливає на сприйняття прізвиська так само, як інтонація у розмові: вона задає тон ставлення – теплий, нейтральний або насмішуватий.

Часто у прізвиськах можна помітити звуконаслідування або імітацію певних звуків. Це створює кумедний ефект. Наприклад: *Пишк*, *Бум*, *Шурх*, *Хрум*, *Тсс*, *Мяу*, *Гав*. Подібні форми близькі до дитячих вигуків і свідчать про емоційну безпосередність мовців. Вони показують, що діти не сприймають

мову як сувору систему, а як простір для гри, у якому кожен звук може перетворитись на окремий знак.

Варто згадати й фонетичні спрощення через усічення слів. Учні часто опускають склад або кінець слова, утворюючи коротку, звучну форму: *Настя* → *Наська* → *Нась*, *Богдан* → *Богданчик* → *Даня*, *Владислав* → *Владик* → *Лад*. Такі зміни природні для розмовної мови, але в дитячому колективі вони набувають статусу окремих назв. Усічене слово звучить знайомо, невимушено, а тому – стає частиною внутрішнього кола спілкування.

Деякі прізвища створюються через заміну звуків на більш експресивні чи “смішні” для слуху: *Дмитро* → *Мітя*, *Мітрій*, *Дімон*; *Олександр* → *Саньок*, *Сьомка*, *Саньчик*; *Іван* → *Ванюк*, *Васік*, *Ваньо*. Зміна приголосних або голосних надає словам м’якшого чи більш грубого відтінку, який легко сприймається в усному мовленні. Подібні варіанти свідчать про індивідуалізацію прізвища: воно стає “своїм”, належним певному колу друзів.

Варто відзначити, що у дитячому колективі прізвишко з певним звучанням може швидко «заразити» групу. Один учень вимовить його у жартівливій інтонації – і воно почне повторюватися іншими, поступово закріплюючись у мовленні. У цьому процесі фонетичне оформлення відіграє вагому роль: звучне, ритмічне, коротке слово має більші шанси прижитися. Тому школярі інтуїтивно вибирають такі форми, які легко вимовляються й створюють яскраве акустичне враження.

Одним із основних механізмів творення прізвищ є асоціативне перенесення ознак. Учень помічає характерну рису, зовнішню особливість чи поведінкову звичку і переносить її на слово, яке викликає відповідні асоціації. Наприклад, високий хлопець може отримати прізвишко *Жираф*, активна дівчинка – *Бджілка*. У цих назвах важливий не буквальний зміст слова, а образ, який він викликає. Асоціативне мислення дозволяє дитині миттєво підбирати такі слова, що віддзеркалюють її спостереження, водночас надаючи прізвищу емоційного забарвлення. Контрастні або метафоричні назви створюють

комічний ефект, роблять прізвисько запам'ятовуваним, а процес його творення – цікавою грою для групи.

Особливу роль у процесі номінації відіграє креативність на основі поєднання різних джерел: зовнішніх ознак, характеру, інтересів, імені та культурного контексту. Такий синтез формує унікальну мовну одиницю, що відображає багатшаровість сприйняття однокласника.

Не можна не згадати роль гумору та іронії. Багато прізвищ виникає з метою пожартувати над однокласником у дружньому колективі: *Товстунчик, Соня, Чудак, Розумник*. Навіть якщо прізвисько містить іронічний елемент, воно служить соціальній функції: підтримує взаємодію, створює колективну гру і допомагає встановити зв'язки між учнями.

Підсумовуючи, мовна креативність школярів проявляється через:

- асоціативне перенесення ознак;
- гру зі звуками, римами та каламбурами;
- метафоричні й контрастні образи;
- поєднання культурних алюзій і особистих характеристик;
- гумор, іронію та емоційне забарвлення.

Учнівські прізвиська не існують у вакуумі. Вони формуються під дією соціального середовища, у якому живуть і спілкуються діти. Передовсім, значний вплив на появу прізвищ має соціальний мікроклімат класу. У згуртованому колективі прізвиська мають переважно позитивне або жартівливе забарвлення. Вони стають своєрідною формою дружнього спілкування, знаком прийняття в групу. У менш дружніх класах, де є конфлікти або суперництво, прізвиська можуть мати іронічний чи навіть зневажливий характер: *Зубило, Соня, Ботан, Барабан*. У цьому випадку мова стає засобом вираження соціальної ієрархії та міжособистісних відносин.

Важливу роль відіграє загальна культура спілкування у школі. Якщо вчителі заохочують повагу, рівність, взаємну підтримку, то навіть прізвиська, що з'являються серед учнів, зазвичай мають доброзичливе звучання. Навпаки, у середовищі, де поширені глузування чи булінг, прізвиська можуть

перетворитися на інструмент психологічного тиску. Тому, лексичний вибір у мовній творчості школярів багато в чому визначається культурними нормами конкретної спільноти.

Не менш вагомим чинником є і культурний контекст регіону. У різних частинах України школярі вживають слова, що характерні для місцевого говору. Наприклад, на заході України можуть з'являтися прізвиська типу *Вуйко, Дзюньо*, а на сході – *Малой, Серьога, Пацанчик*. Такі назви зберігають елементи народного мислення й гумору, що є частиною живої мовної традиції.

Варто згадати і про гендерний аспект у творенні прізвиस्क. Хлопці частіше отримують прізвиська, пов'язані з фізичними якостями, силою, активністю чи жартами: *Борець, Шустрик, Лось, Джокер*. Для дівчат зазвичай характерні лагідні, милозвучні або асоціативно «красиві» назви: *Ляля, Барбі*. Такий розподіл відображає культурні уявлення про «чоловічі» й «жіночі» риси, що підсвідомо закріплені в суспільній свідомості. Проте сучасне покоління дедалі частіше виходить за межі цих стереотипів: сьогодні можна натрапити й на незвичні варіанти, які порушують традиційні межі гендерної мови.

Цікавим є вплив шкільної субкультури. Учнівські колективи створюють власну мову, зрозумілу лише їм. У ній прізвиська виступають як знаки належності: той, кого «охрестили» іменем, стає частиною групи. Іноді учні самі приймають своє прізвисько, навіть починають підписувати ним зошити чи сторінки у соцмережах. Це показує, як мовна одиниця переходить із жартівливого контексту у сферу особистої ідентичності. У таких випадках прізвисько стає формою самовираження, а не лише зовнішньою етикеткою.

На процес формування прізвиस्क впливають також соціальні мережі та цифрове середовище. Онлайн-спілкування створює нові умови для номінації – тепер школярі можуть отримувати нікнейми, що потім переносяться у реальне життя. Наприклад: *Мілавка, Кет, Дарсік, Мікс, Рейн*. У віртуальному просторі дитина має можливість самотійно обрати ім'я, яке відображає її внутрішній світ, і ця свобода поступово впливає на шкільну культуру прізвиस्क.

Помітним є й вплив родинних і соціальних стосунків. Діти, які мають братів або сестер у тому ж навчальному закладі, часто успадковують прізвиська. Інколи на появу нового імені впливають навіть уподобання батьків чи поведінка вдома. Тому, прізвисько може бути своєрідним “дзеркалом” соціального життя дитини поза школою.

Отож, соціальний контекст формування прізвиस्क охоплює одразу кілька рівнів:

- міжособистісний (взаємини у колективі, дружба, конфлікти);
- культурний (традиції, мовна регіональна специфіка, національні особливості);
- медійний (вплив інтернету, популярної культури, героїв сучасності);
- індивідуальний (самовираження, самоідентифікація через слово).

Усі ці рівні взаємодіють між собою, створюючи складну, але цілісну систему. Вона постійно змінюється, адже змінюється і культура, і саме покоління дітей, які її творять. Через прізвиська ми бачимо, як мова реагує на сучасність, адаптується до нових умов і зберігає водночас національний колорит.

Підсумовуючи, можна сказати, що учнівські прізвиська – це мовний відбиток соціального середовища. Вони є свідченням того, як культура, медіа, колектив і особисті переживання переплітаються у дитячій мові, утворюючи цілий світ символів, емоцій і значень.

2.3. Специфіка мотивації учнівських прізвиस्क

Учнівські прізвиська – це своєрідний зріз шкільного життя, у якому відображаються взаємини між дітьми, їхній погляд на навколишній світ, особливості гумору й навіть культурні впливи часу. Називаючи однокласників на свій лад, школярі не лише жартують чи виділяють когось з-поміж інших – вони створюють власну систему найменувань, зрозумілу тільки членам певного

колективу. Саме тому мотивація учнівських прізвиськ є надзвичайно багатогранною і залежить від цілого комплексу факторів: мовних, психологічних, соціальних, культурних.

У процесі виникнення прізвиська головну роль відіграє колектив. Це не індивідуальний акт мовлення, а спільна мовна гра, у якій бере участь група. Іноді достатньо одного вдало сказаного слова, щоб воно стало новим ім'ям, яке миттєво підхоплюють інші. У дитячому середовищі імпровізація має величезне значення: школярі рідко замислюються над походженням назв, проте чудово відчують їхнє емоційне забарвлення. Влучне прізвисько повинно підходити, тобто викликати уявлення про конкретну людину, бути легко вимовним, зрозумілим і, найчастіше, смішним. В. Сухомлинський зазначав, що моральне, емоційне, естетичне виховання немислиме, якщо в підлітка немає «здатності відчувати відтінки думки й почуттів людей» [36, с.113].

У шкільному середовищі ім'я – це не просто засіб звертання, а частина ідентичності, що постійно уточнюється, переосмислюється, підлаштовується під середовище. Прізвиська часто народжуються спонтанно, іноді після одного випадку, іноді – на основі дрібної, але помітної риси, яка запам'яталася іншим. Наприклад, хлопця, який має серйозний, трохи суворий вигляд, можуть назвати *Авторитет*, а того, хто любить допомагати вчителям і вирішує дрібні «справи» у класі, – *Депутат* або *Директор*. У таких випадках назви відображають не зовнішні риси, а роль у колективі, соціальний статус серед однолітків.

Мотивація прізвиськ часто ґрунтується на звуковій або морфологічній подібності до прізвища чи імені. Це найпростіший і найпоширеніший тип: *Антон* – від прізвища Антонійчук, *Виноградка* – від Віноградова, *Гараж* – від Гараджій, *Гурдішка* – від Гурдіш. Такі прізвиська не несуть насмішку чи іронію, вони радше виконують функцію зручного скорочення, створюють атмосферу неформального спілкування. Водночас вони зберігають відтінок індивідуальності: навіть якщо в школі кілька учнів із подібним прізвищем, кожен отримує своє, унікальне звучання.

Окрема група – це прізвиська, пов'язані з помилками вчителів або кумедними ситуаціями під час уроків. Так, наприклад, прізвисько *Голонога* з'явилося, коли вчитель помилково прочитав прізвище Голіната; *Готов* – від хибно вимовленого Ростов; *Клешня* – наслідок неправильного прочитання Плетньова. Подібні випадки швидко підхоплюються класом, бо несуть елемент гри та спільного сміху, який об'єднує. Для дітей це спосіб зафіксувати смішний момент у пам'яті групи.

Важливо, що учнівські прізвиська рідко є випадковими, зазвичай за ними стоїть логічна або емоційна причина, яку всі розуміють. Якщо дівчину прозвали *Рапунцель*, то, очевидно, через довге волосся; *Бурька* – через рожеву зачіску, схожу на колір буряка; *Жирафа* – через високий зріст; *Пекінес* – через великі очі. Така мотивація заснована на зовнішньому сприйнятті, і саме воно найчастіше стає першою підставою для вигадування нових назв. Діти схильні фіксувати те, що помітно відразу: колір волосся, зріст, особливість ходи чи обличчя.

Інколи прізвиська народжуються з поведінки або звичок. Так, *Нило* отримав свою назву через постійні скарги; *Пальонка* – після випадку, коли дівчина прийшла до школи напідпитку; *Хрунь* – бо часто хрустів кістками; *Тумба* – через низький зріст і повноту. У таких випадках у прізвиську присутній елемент оцінки: воно ніби фіксує рису, яку колектив помічає і обговорює.

Психологічно прізвисько може виступати і як форма визнання, і як інструмент соціального тиску. Наприклад, *Авторитет* чи *Цар* – це прояв пошани або навіть підкреслення сили характеру. А от *Пацюк*, *Слонь* чи *Тумба* мають легкий відтінок глузування. У шкільному колективі важливо, як саме сприймається така назва: із добрим гумором чи як образа. Більшість учнів звикає до своїх прізвиськ, і вони стають частиною щоденного спілкування, іноді навіть витісняючи справжнє ім'я.

Цікаво, що в сучасному шкільному просторі активно з'являються прізвиська, пов'язані з інтернетом і соціальними мережами. Часто вони беруться з нікнеймів: *Бон компот*, *Бузя*, *Зілібобо*, *Святковий*, *Середа* – усе це

варіації псевдонімів з Instagram або TikTok. Така мотивація показує, як сучасні підлітки переносять віртуальні ідентичності у реальний світ. Їм важливо, щоб ім'я звучало модно, легко запам'ятовувалося і мало зв'язок із тим, як вони себе представляють онлайн. Це вже не просто жарти – це новий пласт мовної творчості, що поєднує шкільну культуру й цифрову.

Помітна й національно-культурна мотивація: *Англік* – бо жив у Великій Британії, *Поляк* – через походження батька, *Молдованка* – від прізвища Молдованська, *Грузин* – від родинного коріння. Такі прізвиська відображають прагнення дітей позначити відмінність, але без негативного відтінку, частіше це сприймається як цікава риса, що робить людину особливою.

Своє місце займають і прізвиська, пов'язані з навчанням або здібностями. Якщо учень добре розуміється на предметі, він може отримати назву на зразок *Барій* (через знання хімії), *Дарвін* (через інтерес до біології), *Історичка* (за любов до історії), *Хімоза* (через успіхи в хімії). Тут проявляється певна повага: прізвиська стають знаком визнання, не образи. Школярі в такий спосіб ніби дають «титул» тим, хто чимось відрізняється, має знання або здібності.

Трапляються також випадки, коли прізвисько з'являється внаслідок життєвої події чи ролі у виставі: *Буратіно* – бо учень колись грав цю роль, *Тополя* – через участь у театральній постановці за твором Шевченка, де героїня перетворювалася на тополя. Такі назви відображають конкретний епізод, але закріплюються надовго, пам'ять колективу утримує їх роками.

Важливо, що прізвисько не завжди має лише одну функцію. Воно може бути жартом, засобом підтримки, а може – засобом відсторонення. Усе залежить від інтонації, контексту, стосунків у класі. Одне і те саме слово може бути як знаком симпатії, так і образою. Наприклад, *Панда* може звучати лагідно, коли його вживають друзі, але образливо – коли вимовляють із насмішкою. Тому учнівські прізвиська слід розглядати не лише як мовне явище, а й як показник емоційного клімату в колективі.

Соціальна функція прізвиस्क полягає в тому, що вони встановлюють неформальні правила взаємодії. За їх допомогою діти створюють спільну мову,

зрозумілу тільки їм. Це сприяє згуртованості, але водночас може виключати інших. Якщо дитина має прізвисько, яке їй не подобається, вона відчуває відчуження, навіть якщо зовні це виглядає як жарт. У такому випадку вчителів чи психологів важливо розпізнати, чи є це просто мовною грою, чи проявом прихованого булінгу.

Механізм закріплення прізвиська теж має свої психологічні закономірності. Щоб назва прижилася, вона повинна бути емоційно виразною, короткою й легкою для повторення. Так працює принцип мовної економії, властивий розмовному спілкуванню. Прізвисько, яке важко вимовляти або не викликає емоційного відгуку, зазвичай швидко зникає. Діти природно обирають те, що звучить ритмічно, має певну милозвучність або асоціацію. Саме тому так часто трапляються прізвиська з повтореннями, зменшувальними суфіксами або римованими елементами: *Вовчик, Рижик, Сонько, Буба*.

Прізвиська, що побутують серед школярів, виконують значно глибшу функцію, ніж може здаватися на перший погляд. Вони стають не лише частиною повсякденної комунікації, а й важливим чинником формування мовної особистості. Через них дитина вчиться відчувати силу слова, усвідомлює, що мова може як наближати, так і відштовхувати. Це перший досвід, коли слово виходить за межі граматики й набуває соціального значення.

Для багатьох дітей прізвисько – це своєрідне дзеркало, у якому вони бачать, як їх сприймає колектив. Якщо прізвисько лагідне або кумедне, воно може навіть стати частиною самоідентифікації. Учень із часом починає реагувати на нього так само природно, як і на своє справжнє ім'я. У такому випадку прізвисько допомагає відчути прийняття, належність до групи. Це – позитивний досвід мовної взаємодії, який формує відчуття довіри до світу людей і до мови як засобу порозуміння.

Втім, існують і протилежні ситуації. Коли слово набуває принизливого відтінку, воно може стати болючим маркером. Дитина, яку постійно називають зневажливо, поступово починає вірити у накинтий образ. Отже, мова безпосередньо впливає на самооцінку та емоційний стан. Це яскраво

демонструє, що словесна взаємодія у шкільному колективі – не просто гра, а соціально значимий процес, який має реальні наслідки.

Варто зазначити, що формування мовної особистості через прізвиська тісно пов'язане з розвитком емоційного інтелекту. Дитина починає розрізняти тональність звернення, вчиться зчитувати приховані смисли: коли слово вимовлене з іронією, а коли – з прихильністю. Так поступово формується чуття мови, тобто здатність не лише правильно говорити, а й відчувати, як саме звучить слово. Це – один із найважливіших етапів мовного розвитку.

Досвід показує, що в кожному класі існують прізвиська, які з часом втрачають конкретну мотивацію і перетворюються на звичайну форму звертання. У цьому виявляється ще одна риса дитячої мовної творчості – здатність перетворювати слово на знак емоційного зв'язку, а не лише на описову характеристику.

Важливим є й те, що через прізвиська дитина починає усвідомлювати межі мовного етикету. Учні інтуїтивно відчують, коли певне слово виходить за рамки дозволеного, і саме у таких ситуаціях формуються перші уявлення про культуру мовлення. Мовна особистість школяра зростає не лише на основі правил граматики, а й через живу комунікацію, коли слово має конкретного адресата і конкретний емоційний наслідок.

Висновки до 2-го розділу

Проведений аналіз учнівських прізвиськ підтвердив, що вони є багатоплановим явищем шкільного дискурсу, який поєднує мовні, соціальні та психологічні компоненти. Прізвиська виступають не лише інструментом вербальної ідентифікації, але й механізмом відтворення та регуляції міжособистісних відносин у дитячому колективі. Через їхній семантичний, емоційний та стилістичний потенціал відбувається формування соціального образу школяра, а також проявляються індивідуальні мовленнєві стратегії.

Процес словотворення у прізвиськах характеризується багатством лінгвістичних прийомів: афіксацією, калькуванням, метафоризацією,

скороченнями та ігровими трансформаціями. Це свідчить про високу мовну креативність дітей і водночас про їхнє активне включення в комунікативні практики, що забезпечують соціалізацію та розвиток мовленнєвої особистості. Особливо помітною є роль прізвиськ у вираженні емоційної оцінки та становленні колективної ієрархії, що підкреслює їхню соціокультурну функцію.

РОЗДІЛ 3

ПРІЗВИСЬКА ЯК КОМПОНЕНТ ШКІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

3.1. Мовні стереотипи

Мовні стереотипи – це такі стійкі мовні образи, які виникають у свідомості людини під впливом оточення. Вони допомагають швидко орієнтуватися у соціальному середовищі. Класичні приклади таких стереотипів ми можемо побачити у прізвиськах, якими користуються школярі.

Стереотипи виникають тоді, коли уявлення про когось або щось формуються на основі повторюваних рис. Наприклад, учень високого зросту може отримати прізвисько *Канат* або *Стовб*, а дуже струнка дівчина – *Сіриник*. У цьому проявляється один із головних механізмів мовних стереотипів: вони структурують сприйняття світу і допомагають оцінити людину швидко.

Важливо, що мовний стереотип не завжди відображає реальні якості особи. Часто він базується на зовнішніх деталях, голосі, поведінці або навіть випадкових епізодах. Прізвисько *Жирафа*, наприклад, могло з'явитися через довгу шию учня, а *Буратіно* – через сценку на святі. У такому випадку слово, яке спочатку є жартом, поступово стає знаком, що закріплює певне уявлення в колективі.

Мовні стереотипи також відображають культурні уявлення часу. Учні сучасної школи активно сприймають вплив соцмереж, популярних мемів та героїв кіно. Прізвиська на кшталт *ТікТок*, *Гугл* або *Шрек* – це не просто ім'я, а ціла система асоціацій. Вона включає певну поведінку, зовнішність або характерні риси. Тому, слово стає носієм культури і формує очікування колективу щодо людини.

Стереотипи в мові завжди мають емоційне забарвлення. Одні прізвиська викликають симпатію, інші – іронію або легке насмішкування. Наприклад, прізвиська *Дракула* чи *Паля* можуть бути веселими, якщо класна атмосфера

дружня, але вони можуть і образити, якщо дитина сприймає їх болісно. Через це формування мовної особистості тісно пов'язане з тим, як дитина реагує на стереотипи в слові і як адаптується до них.

Тому, мовні стереотипи – це не просто слово, а складний комплекс уявлень, очікувань і емоцій. Вони формують атмосферу колективу, впливають на взаємини між учнями і на самооцінку кожного. Аналізуючи учнівські прізвиська, можна простежити, як мова впливає на соціальні процеси і як формується мовна особистість у школі.

Мовні стереотипи виконують важливу соціальну функцію у шкільному колективі. Прізвиська допомагають дітям орієнтуватися у взаєминах, формують групову ідентичність і створюють відчуття спільності. Вони стають засобом швидкої комунікації: слово одночасно передає інформацію про учня, його поведінку і місце у колективі.

Особливо цікаво спостерігати, як прізвиська впливають на самооцінку учнів. Деякі діти стають більш впевненими через позитивні прізвиська, а деякі починають замикатися, якщо прізвисько підкреслює слабкі сторони. У цьому сенсі слово стає не лише способом комунікації, а й психологічним інструментом, який формує ставлення до себе і до інших.

Важливо, що соціальна та емоційна роль мовних стереотипів не завжди позитивна. У деяких випадках прізвиська можуть створювати конфлікти або відчуття ізоляції. Наприклад, якщо прізвисько підкреслює фізичні вади чи помилки учня, воно може травмувати психіку. Тому вчителі та батьки повинні звертати увагу на атмосферу у класі та на те, як сприймаються прізвиська дітьми.

У підсумку можна сказати, що мовні стереотипи відіграють складну соціальну і емоційну роль у шкільному середовищі. Вони формують взаємини між учнями, впливають на їхню самооцінку і поведінку, створюють групову культуру і підтримують соціальні норми. Прізвиська стають живим прикладом того, як мова інтегрує соціальні та психологічні процеси і формує мовну особистість школяра.

3.2. Соціолінгвістичний аспект творення прізвиськ

Мова є найважливішим інструментом спілкування людини. Вона не лише передає інформацію, а й формується під впливом соціального середовища, культурних особливостей та особистісних якостей мовця. У шкільному колективі мова виконує особливу роль. Вона не обмежується офіційним спілкуванням між учителем і учнями або обміном інформацією. Тут мовлення стає засобом створення і підтримки соціальних зв'язків, виявлення індивідуальності та позиціонування себе у групі.

Одним із цікавих феноменів шкільної мови є учнівські прізвиська. Прізвисько – це не просто ім'я або скорочене прізвище, а особлива мовна форма, яка відображає сприйняття особи іншими членами колективу. Воно може виникати на основі зовнішніх ознак, поведінкових особливостей, здібностей, інтересів або навіть випадкових подій. Наприклад, хлопець Андріан отримав прізвисько *Адрікат*, де ім'я було трансформоване у жартівливу форму, що легко запам'ятовується однокласниками і підкреслює його індивідуальність.

Прізвиська відображають також соціальні ієрархії в класі. Вони виконують функцію соціального маркера: вони дозволяють однокласникам швидко визначити роль та положення того чи іншого учня у колективі.

Соціолінгвістичний підхід до аналізу прізвиськ дає змогу розкрити взаємозв'язок між мовою і соціальним середовищем. Він дозволяє простежити, як мовні форми виникають під впливом культурних норм, гумору, міжособистісних стосунків, а також як вони відображають ставлення групи до конкретної особи. Наприклад, дівчина з рожевим волоссям отримала прізвисько *Бурька*, що пов'язано із зовнішнім виглядом і створює кумедний ефект, який одночасно робить її легко впізнаваною у класі.

Важливо також відзначити, що прізвиська відображають емоційне ставлення однолітків. Іноді вони створюються з гумором і доброзичливістю, як у випадку прізвиська *Вермішель* для учня Михайла, а іноді можуть носити іронічний або навіть зневажливий характер, наприклад, *Голонога*, що виникло

через неправильне прочитання вчителем прізвища Голіната. Така різноманітність емоційних відтінків дозволяє дослідникам простежити психологічні й соціальні процеси, які відбуваються всередині класного колективу.

Ще однією особливістю учнівських прізвиськ є вплив культури та медіа. У сучасних школярів прізвиська часто формуються під впливом популярних героїв книг, фільмів або онлайн-культури. Наприклад, дівчина з довгим волоссям отримала прізвисько *Рапунцель*, а хлопець, який був схожий на персонажа з фільму, став *Едвардом*. Це демонструє, що процес творення прізвиськ пов'язаний не лише з внутрішньою динамікою класу, а й із зовнішнім культурним середовищем.

Прізвиська також допомагають формувати ідентичність школярів. Через них учні виражають свою індивідуальність і водночас інтегруються в групу. Наприклад, прізвисько *Динамо* для уболівальника однойменної команди підкреслює його захоплення спортом і водночас створює спільну тему для спілкування з однокласниками, які цікавляться футболом.

Загалом, учнівські прізвиська є важливим соціолінгвістичним феноменом. Вони допомагають дослідникам зрозуміти, як мова відображає соціальні відносини, які механізми впливу працюють у класі, і як створюється система цінностей та взаємозв'язків між учнями. Крім того, прізвиська демонструють творчу активність школярів, їхню здатність спостерігати, аналізувати та грати з мовою, створюючи нові значення і образи.

Учніські прізвиська формуються за допомогою різних мовних прийомів, які дозволяють створювати впізнавані, яскраві та емоційно забарвлені назви. Вони часто виникають спонтанно, у процесі повсякденного спілкування, і водночас відображають соціальні та культурні особливості шкільного колективу. Мовні засоби творення прізвиськ можна поділити на кілька основних категорій: трансформація імен і прізвищ, фонетичні зміни, гумористичні асоціації, лексичні та семантичні перетворення. Прізвиська – це не лише мовне явище, а й важливий соціокультурний інструмент. Вони

відображають особливості взаємодії в колективі, формують соціальні ролі, підтримують групову ідентичність і водночас інтегрують зовнішні культурні коди у повсякденне шкільне життя.

Прізвиська можна розглядати як елементи мережі асоціативних зв'язків. Кожне прізвисько не просто відокремлене ім'я, а вузол у системі когнітивних асоціацій, які об'єднують учня з конкретними характеристиками.

Приклади вузлів:

- ❖ *Бон компот* → асоціації з інтернет-культурою, гумором, особистим ніком.
- ❖ *Трохим* → трансформація справжнього імені, гра з фонетичним ритмом.
- ❖ *Депутат* → рольова категорія, пов'язана з організаційними здібностями.

Мережі асоціацій можуть включати:

1. Персональні риси – фізичні або характерологічні особливості.
2. Діяльність та інтереси – улюблені предмети, хобі, спортивні здібності.
3. Соціальна взаємодія – позиції у групі, вплив на колектив, авторитет.
4. Культурні коди – література, кіно, інтернет-культура, локальні жаргони.

Отже, кожне прізвисько стає маркером для класифікації когнітивних та соціальних ознак учня, створюючи складну систему взаємозв'язків, що дозволяє колективу формувати спільне уявлення про реальність.

Під час формування прізвиськ учні автоматично застосовують когнітивні стратегії:

1. Асоціативне мислення – зв'язування фізичних ознак, поведінки або знань з певними образами: *Жирафа* (високий і помітний), *Рапунцель* (довге волосся).

2. Узагальнення – виокремлення ключових властивостей і перенесення їх на групові оцінки: *Сто три* (здатний допомогти і знає медицину).

3. Метафоризація – використання образів із зовнішнього світу для опису внутрішніх якостей: *Дракула* (нерівні зуби, асоційовані з особливим характером).

4. Трансформація імені – фонетичні та морфологічні зміни для створення унікальної мовної форми: *Адрікат, Вермішель, Трохим*.

Ці стратегії показують, що кожне прізвисько – результат складної когнітивної операції, яка поєднує спостереження, культурні знання і творчість.

Прізвиська виконують важливу когнітивну функцію у шкільному колективі: вони допомагають запам'ятовувати ключові риси та події, пов'язані з учнями. Соціальна пам'ять класу формується не тільки через прізвища та імена, а й через асоціативні з ними прізвиська.

Через такі прізвиська клас формує стабільну когнітивну карту соціальних ролей, на якій кожен учень займає певне місце. Це допомагає швидше орієнтуватися у взаємодії з однокласниками, усвідомлювати соціальні зв'язки та очікувану поведінку кожного.

Крім того, прізвиська зберігають культурний і емоційний контекст. Наприклад, прізвисько *Рапунцель* одночасно зберігає відомий образ із казки, асоціюється з фізичною рисою (довге волосся) і зберігає емоційний відтінок (захоплення або грайливе жартування).

Прізвиська формують правила взаємодії, створюючи негласний кодекс поведінки. Цей процес можна розглядати як соціально-когнітивну регуляцію: учні орієнтуються на прізвиська, щоб прогнозувати реакції інших, передбачати конфлікти або взаємодіяти ефективніше.

Можна виокремити кілька аспектів впливу:

1. Пріоритет уваги – учні знають, на кого можна покладатися.
2. Регулювання ролей – прізвиська сигналізують про соціальні функції в групі.

3. Соціальні очікування – формують поведінкові шаблони: кого слухати, кого залучати, кого уникати.

У дитячому середовищі прізвиська виконують не лише комунікативну, а й метамовну функцію. Це означає, що діти за їхньою допомогою осмислюють саму мову, граються з її можливостями, пробують відчувати межі дозволеного та зрозумілого. У шкільному колективі дитина не лише називає когось певним словом, вона створює новий мовний знак, що має внутрішню логіку, звукову та смислову гру.

У психологічному вимірі це свідчить про наявність саморефлексії – здатності дитини мислити про власну мовну діяльність. Називаючи когось певним чином, школяр ніби дивиться на мову зсередини: інтуїтивно аналізує, які звуки поєднуються гарно, які слова звучать смішно чи яскраво, які мають емоційне забарвлення. Це – зародок критичного мовного мислення. Через гру з прізвиськами діти вчаться сприймати слово як гнучкий матеріал, який можна змінювати, комбінувати, підсилювати.

Для лінгвістики цей процес цікавий тим, що показує, як природно в дитячому мовленні поєднуються рівні мови: фонетичний, морфологічний, семантичний, прагматичний. Коли школяр утворює прізвисько, він фактично здійснює мініатюрний акт словотвору, використовуючи ті ж механізми, що й у загальномовній системі: метафоризацію, асоціацію, додавання чи зміну афіксів, звукову імітацію. Це свідчить про природну здатність дитини до мовної інновації.

Прізвисько *Аладін-Паладін* демонструє фонетичну гру та асоціативне мислення. Тут учні не просто модифікують ім'я, а створюють ритмічну пару, де звучання слова підтримує асоціацію з героєм та його властивостями. Такий підхід дозволяє дітям навчатися побудови словесних пар, рими та асонансів, що стимулює творчий потенціал і мовну гнучкість.

Валік виник через спортивні досягнення – хорошу гру у волейбол. Тут ми бачимо, що діти поєднують особистісні риси з короткими, легко вимовними формами, створюючи слова, які відображають не лише характеристику

особистості, а й її діяльність. *Ваня* від прізвища *Івоняк* показує фонетичну економію: учні скорочують довге прізвище до зручної для сприйняття форми, одночасно зберігаючи впізнаваність та індивідуальність.

Прізвиська на основі асоціацій та образності, як-от: *Вареник* (від імені Вероніка) або *Веретено* (Веретеніна), демонструють креативну гру зі звучанням і семантикою. Тут фонетична структура підпорядковується емоційній та образній функції слова, а діти аналізують, як воно вплине на сприйняття однокласників. Цей процес активує когнітивні і творчі навички, оскільки учні обирають оптимальну словесну форму, поєднуючи ритм, звучання та емоційне забарвлення.

Прізвиська на основі зменшено-пестливих форм, як-от: *Віля* чи *Вілька*, показують, як діти вправляються із морфологічною структурою. Вони модифікують основу прізвища, створюючи м'які, мелодійні форми, які відображають доброзичливе ставлення до особи. Це не лише мовна гра, а й формування соціальної емпатії та комунікативної чутливості.

Прізвиська на основі поведінки чи характеру, як *Гуска* чи *Гусь*, демонструють, що діти активно використовують метамову для оцінки соціальної поведінки. Вони помічають рухи, жести, поставу та перетворюють їх на словесні образи, що несуть іронію або гумор. Це сприяє розвитку соціальної інтелігентності, мовної точності і спостережливості.

Двір (Надвірняк) або *Демка* (Дем'янчук) демонструють фонетичні скорочення та гру зі звучанням, коли учні шукають оптимальне звучання слова, щоб воно було легким для вимови, запам'ятовувалося і одночасно відображало соціальні або особистісні характеристики. Це активує мовну уважність і креативне мислення.

З точки зору педагогіки, така мовна гра має значний потенціал у розвитку комунікативної компетентності. Якщо педагог сприймає прізвиська не лише як форму дражнення, а як мовний феномен, то може використати їх у навчальному процесі для пояснення походження слів, структури імен, римування, семантичних зрушень. Діти, які вміють гратися словами, легше

засвоюють граматику, виявляють глибше розуміння мовних закономірностей і швидше розвивають мовне чуття.

Прізвиська також допомагають дитині усвідомити себе в мовному просторі, побачити, що вона не просто користується мовою, а створює її. Цей досвід розвиває творче мислення, вміння аналізувати власні вислови, контролювати емоційний ефект мовлення. Через гру слово стає для школяра не інструментом, а партнером у діалозі, живим матеріалом, який можна змінювати за власним задумом.

Важливо, що у процесі створення прізвиस्क відбувається інтеграція двох типів мислення – логічного та образного. Дитина спочатку логічно встановлює зв'язок між людиною та певною рисою чи об'єктом, а потім переносить цей зв'язок у мовну форму, використовуючи гру звуків, риму, асоціацію. Така діяльність тренує мовну гнучкість, розвиває почуття структури слова, інтонації, ритму. Психолінгвісти зазначають, що саме у грі зі словом формується здатність оперувати мовними одиницями свідомо, дитина переходить від інтуїтивного володіння мовою до осмисленого.

3.3 Прізвисько як виразник поведінкового стереотипу

Прізвиська в шкільному середовищі виконують функцію не просто маркера особистості, а складного соціокогнітивного інструменту, який відображає не лише зовнішні та поведінкові ознаки учнів, а й особливості їхнього внутрішнього світу, соціальної взаємодії та пізнавальної діяльності. Кожне прізвисько є своєрідним кодом, що передає оцінку, сприйняття і ставлення однокласників до конкретної дитини. Через призму прізвиस्क можна побачити, які риси характеру, поведінки та соціальної активності виокремлюються у групі як значущі, а які залишаються непоміченими. Таке явище дозволяє дослідникам, педагогам і психологам оцінити як індивідуальні, так і колективні механізми сприйняття та моделювання соціальної поведінки школярів.

Поведінкові стереотипи є фундаментальним елементом соціальної взаємодії в шкільному середовищі. Прізвиська стають інструментом фіксації цих стереотипів, перетворюючи поведінкові особливості на мовні позначення, доступні для спостереження та аналізу.

Вони формуються під впливом взаємодії з оточенням, спостереження за однолітками та дорослими, а також через активне самоствердження в групі. Прізвиська, як показують дослідження, функціонують не тільки як інструмент вербалізації стереотипу, але й як засіб його закріплення. Однокласники, використовуючи прізвисько, підкріплюють певну поведінку або навпаки стимулюють її зміну.

Особливу увагу варто приділити ролі прізвиськ у формуванні колективних поведінкових стереотипів. Діти, спостерігаючи за тим, як однокласники реагують на певні прізвиська, самі починають будувати власні уявлення про «правильну» або «неправильну» поведінку. Так, прізвиська на кшталт *Задирака*, *Черв'як*, *Дракула* можуть слугувати механізмом соціального контролю, закріплюючи поведінкові норми та стимулюючи корекцію дій тих, хто відхиляється від очікуваних моделей.

Гумор та іронія відіграють важливу роль у шкільному середовищі, а прізвиська стають ефективним засобом їхньої реалізації. Вони дозволяють учням не лише оцінювати поведінку однолітків, а й самовиражатися, експериментувати з мовою та регулювати емоційний стан групи. Через жартівливе прізвисько дитина може закріпити або підкреслити певні риси характеру, сприйняття себе та інших, а також моделювати соціальні реакції.

Гумористичні та іронічні прізвиська водночас служать засобом емоційної регуляції. Вони зменшують напруження у групі, допомагають пом'якшити конфліктні ситуації, знімають соціальну тривогу і сприяють згуртуванню колективу. Діти, використовуючи гумор, отримують безпечний простір для експериментів із соціальними ролями, що сприяє розвитку соціальної компетентності.

Прізвиська в шкільному середовищі виступають не лише інструментом соціальної взаємодії, а й потужним механізмом емоційної регуляції. Вони допомагають дітям усвідомлювати свої емоційні стани, контролювати поведінку у взаємодії з однолітками та адаптуватися до колективних норм. Цей аспект особливо важливий у період активного соціального та психологічного розвитку школярів, коли емоційна нестабільність є природним явищем, а вміння розуміти себе та інших формує основи емоційного інтелекту.

Прізвиська в шкільному середовищі не лише відображають поведінкові стереотипи, а й активно впливають на формування норм і правил у колективі. Вони стають своєрідними маркерами, які сигналізують, яка поведінка є прийнятною, а яка – ні, допомагаючи учням орієнтуватися у соціальних очікуваннях групи. Через мовні позначення школярі отримують своєрідний «код поведінки», який регулює взаємодію між учасниками колективу.

Прізвиська допомагають підтримувати баланс не лише між окремими учнями, а й між групами всередині класу. У більшості шкільних колективів існують мікрогрупи: за інтересами, темпераментом, стилем поведінки. Кожна має власні мовні маркери: свої жарти, вислови, прізвиська. Це створює відчуття приналежності, але водночас утримує загальну рівновагу, адже навіть найяскравіші індивідуальності залишаються у межах колективного простору.

Водночас, коли колектив втрачає баланс і прізвиська набувають принизливого або агресивного характеру, мовний механізм контролю перетворюється на інструмент тиску. Це вже не підтримка рівноваги, а прояв групового домінування. Саме тут важливо втручання дорослих – не у формі покарання, а як допомога у відновленні позитивного мовного простору. Тому головним завданням педагогів є не заборона прізвиськ, а спрямування цього явища у конструктивне русло. Підтримка доброзичливого мовного середовища, заохочення до гумору без приниження – усе це дозволяє зберегти природний механізм саморегуляції класу й водночас уникнути його перетворення на форму булінгу.

Поведінкові стереотипи, що стають основою створення прізвиськ, не є випадковими. Вони виникають із глибинних колективних уявлень про «правильну» чи «неправильну» поведінку. Якщо хтось у класі завжди запізнюється, надто активний або, навпаки, замкнений, діти кодують це у формі короткого, дотепного, але часто символічного найменування.

У шкільному середовищі прізвиська нерідко відображають не лише індивідуальні риси поведінки, а й ширші культурно зумовлені поведінкові стереотипи, які діти засвоюють несвідомо: через родину, медіа, шкільні практики та соціальні очікування. Прізвисько стає своєрідним маркером того, як дитина позиціонує себе у соціальній групі та як група бачить її поведінку.

Один із найвиразніших напрямів поведінкових стереотипів, відбитих у прізвиськах, – гендерний. Хлопчики часто отримують прізвиська, що підкреслюють силу, витривалість, відвагу чи лідерські риси: *Вовк, Хижак, Козак, Борець*. У такий спосіб мова репрезентує усталений культурний стереотип чоловічої поведінки: активної, захисної, спрямованої на домінування. Дівчат, навпаки, частіше називають *Квіточка, Лялечка, Фея*, що акцентує ніжність, охайність, доброту – риси, які у традиційному суспільстві пов'язуються із жіночою моделлю поведінки. Проте цікаво, що сучасні школярі дедалі частіше руйнують ці шаблони: дівчата можуть отримувати сміливі або навіть зухвалі прізвиська, а хлопчики – іронічні або м'які. Це свідчить про поступову зміну поведінкових очікувань і про розширення меж самовираження.

Окрему групу становлять моральні стереотипи поведінки, які формуються через систему колективних оцінок. Діти, що демонструють чесність, старанність, щирість, нерідко отримують схвальні, позитивно забарвлені прізвиська: *Святий, Відмінник, Правильний*. Ті ж, хто часто обманює, провокує конфлікти або нехтує шкільними правилами, позначаються іронічними або засуджувальними назвами. Мовна форма таких найменувань виконує соціальну функцію морального контролю: вона ніби фіксує межу між прийнятним і неприйнятним у поведінці.

Не менш цікавими є прізвиська, що відображають комунікативні стереотипи. У кожному класі є діти, схильні до надмірної активності в спілкуванні, їх можуть називати *Радіо*, *Балакун*, *Журналіст*. Водночас мовчазних або замкнених дітей часто позначають прізвиськами на кшталт *Тиша*, *Мовчун*, *Тінь*. Ці найменування не лише характеризують зовнішні прояви поведінки, а й засвідчують ставлення групи до різних стилів комунікації. Активність, ініціативність, відвертість зазвичай сприймаються як позитивні якості, тоді як мовчазність може оцінюватися неоднозначно: або як ознака глибини, або як відчуження. Через такі мовні моделі дитина поступово формує власну комунікативну ідентичність, приймаючи або опираючись наданому їй ярлику.

Особливу увагу заслуговують прізвиська, пов'язані з емоційно-регулятивними стереотипами, тобто з тим, як у дитячій групі оцінюється вираження емоцій. Дитину, яка часто сміється чи реагує імпульсивно, можуть назвати *Веселуном*, *Іскрою*. Тих, хто схильний до спокою та врівноваженості, навпаки, – *Буддою* або *Спокоєм*. Такі імена виконують не лише описову, а й виховну функцію - допомагають дитині усвідомити власну емоційну поведінку, а колективові – встановити рівновагу між енергією та самоконтролем.

У шкільному середовищі також формуються поведінкові стереотипи, пов'язані з лідерством і соціальною ініціативою. Лідер колективу часто отримує прізвисько, яке підтверджує його статус: *Бос*, *Шеф*, *Капітан*, *Президент*. Проте існують і приховані лідери, які впливають через інтелект, гумор або нестандартне мислення – таких можуть називати *Мозок*, *Філософ*, *Гуморист*. Ці мовні номінації показують, що лідерство у дитячій групі може мати різні форми: не лише владну, а й інтелектуальну або емоційну.

Варто відзначити і специфічний пласт поведінкових стереотипів, що формуються під впливом гумору. Дитяче середовище надзвичайно чутливе до смішного, і через гру зі словами школярі створюють іронічні або сатиричні позначення поведінки. Наприклад, учня, який надто серйозно ставиться до навчання, можуть назвати *Підручником* або *Контроша*, а того, хто часто

потрапляє у кумедні ситуації – *Мемом*. Такі прізвиська допомагають розрядити соціальну напругу, зберегти рівновагу між серйозністю й безтурботністю. Гумор у цьому випадку виконує функцію групової терапії: через сміх діти вчаться приймати свої й чужі недоліки.

Не менш промовистими є прізвиська, що стосуються навчальної поведінки. Школяр, який постійно тягне руку, може отримати ім'я *Всезнайка* або *Геній*, а той, хто уникає виконання завдань, – *Загадка* або *Розслабон*. Через ці номінації колектив формує неформальну шкалу ставлення до навчання, де розум і працелюбність цінуються, але й іронізуються, якщо виходять за межі дитячої норми. Так прізвиська допомагають підтримувати баланс між індивідуальною успішністю та груповою солідарністю.

Отож, прізвиська як відображення поведінкових стереотипів є багатовимірним явищем, у якому поєднуються соціальні, мовні, емоційні та моральні чинники. Вони показують, що мова дитини – це не просто засіб комунікації, а жива система оцінок, символів і відтінків, через яку формується соціальний досвід і світогляд. У цьому сенсі прізвисько є не лише характеристикою поведінки, а й частиною колективної психолінгвістичної реальності, де мовлення стає простором осмислення, самоідентифікації та творчого вираження.

Висновки до 3-го розділу

Прізвиська школярів є важливим елементом мовної та соціальної взаємодії. Вони формують групову ідентичність, впливають на самооцінку учнів і слугують засобом швидкої комунікації.

Соціолінгвістично прізвиська відображають культурні та колективні норми, а також вплив медіа і популярної культури. Вони також є інструментом фіксації поведінкових стереотипів: підкреслюють соціально прийнятну поведінку, моделюють емоційний стан групи та регулюють взаємодію.

РОЗДІЛ 4

МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ПРИЗВИСК У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО

4.1. Виховний потенціал прізвищ у формуванні толерантності та мовленнєвої етики

Прізвища – це не просто додаткові найменування, які з’являються у дитячому чи підлітковому середовищі. Вони стають частиною внутрішньої культури класу, показують взаємини між учнями та допомагають побачити, наскільки в колективі сформовані навички співжиття, взаємоповаги й прийняття. Українські дослідники, зокрема Л. Масенко, неодноразово наголошували, що мовні звички віддзеркалюють соціальні установки та цінності групи. Вона підкреслює: мова виражає не лише думки, а й ставлення, емоції та приховані оцінки людей щодо один одного. Слово стимулює свідомість, підпорядковує її собі, формує [27, с.81].

У шкільному середовищі прізвища відбивають ставлення до людини. Одні з них об’єднують і дають відчуття спільності, інші – підкреслюють інакшість та віддаляють. Саме тому аналіз прізвищ часто стає показником того, чи сформовані в класі елементарні навички толерантності. Будь-яке мовне явище, яке має оцінний характер, відразу торкається етичної площини спілкування, а отже – впливає на атмосферу в середовищі ровесників.

Толерантність у шкільному колективі проявляється насамперед через уміння сприймати інших без осуду за ознаками зовнішності, здоров’я, поведінкових особливостей чи соціального походження. Проблема в тому, що значна частина учнівських прізвищ виникає саме на основі цих ознак. Тому навіть жартівливі та, на перший погляд, нешкідливі назви можуть торкатися вразливих тем і провокувати внутрішній дискомфорт.

У колективі, де прийняття є нормою, учні рідше використовують прізвиська, що мають негативний чи принижувальний відтінок. Там переважають нейтральні або позитивні варіанти – ті, які базуються на інтересах, хобі чи просто позитивній характеристиці. Проте в класах зі слабо розвиненою культурою взаємоповаги частіше виникають прізвиська, пов'язані з фізичними параметрами, мовними вадами чи сімейними обставинами. Це створює підґрунтя для появи прихованих або відкритих конфліктів.

Важливо, що сам факт наявності прізвиська не є автоматично негативним чи позитивним. Вирішальним стають три чинники: хто його дав, як його сприймає адресат і який підтекст вкладає група. Коли учень отримує прізвисько, яке йому неприємне, але колектив ігнорує його реакцію, формується соціальна толерантність до приниження. Це означає, що діти починають сприймати зневажливе ставлення як щось нормальне і ця мовна практика поступово закріплюється. Натомість у середовищі, де педагог скорочує використання принизливих форм і пояснює їхній вплив, діти вчаться бачити межу між жартом і образою. Це сприяє формуванню здорового класного мікроклімату й змінює підхід учнів до комунікації.

Не менш важливо враховувати, що толерантність – це не лише уникнення негативу. Це також уміння підтримати іншу людину. У колективах, в яких учні здатні співпереживати, часто спостерігається природний механізм самоорганізації: діти самі зупиняють використання образливих назв або пропонують альтернативні, нейтральні варіанти. Це той випадок, коли прізвиська перестають бути засобом контролю або приглушення чийсь індивідуальності й переходять у сферу дружнього спілкування.

Учні перебувають у процесі становлення власної мовної поведінки. Багато моделей вони переймають у ровесників, учителів, навіть у масової культури. Якщо в цей період не виробити стійке розуміння, що слово може ранили, принижувати, провокувати конфлікти – дитина переносить цю мовну легковажність у доросле життя.

Основні принципи мовної етики у школі можна сформулювати так:

- повага до співрозмовника, навіть якщо він слабший соціально або не має авторитету в групі;
- відмова від слів, які принижують гідність іншої людини;
- уміння будувати висловлювання без агресії, сарказму та знецінення;
- готовність виправляти помилки, якщо хтось дає зрозуміти, що певне слово його образило;
- визнання того, що почуття іншого – важливіші за жарт чи емоційне висловлювання.

Звертання – одна з найбільш чутливих мовних зон. Дитина гостро реагує на те, як до неї говорять. Саме тому вже в школі важливо встановити правило: учень має право бути названим так, як йому комфортно, і має право відмовитися від небажаного звертання. Важлива умова – добровільність. Прізвисько може бути частиною дружньої взаємодії, але лише тоді, коли учень:

- не висловлюється проти його використання;
- не відчуває сорому або дискомфорту;
- не просить змінити або припинити його вживання;
- не стає через це мішенню для жартів.

Якщо хоча б одна умова порушується – прізвисько переходить у площину мовного насилля.

Українські науковці наголошують, що мовне приниження в дитячому віці – одна з найпідступніших форм психологічного тиску, оскільки воно не залишає видимих слідів, але може вплинути на емоційний розвиток дитини до дорослого віку [21].

Щоб учні могли вирости в мовно-етичних та емоційно зрілих людей, школа має впровадити:

1. Обов’язкові розмови про мову і повагу. На класних годинах чи інтегрованих уроках варто:

- розбирати реальні випадки з практики (анонімно);
- обговорювати, чому певні слова ранять;

- показувати альтернативи агресивним висловлюванням;
- навчати формул спокійної відмови або реакції на негатив.

2. Практику стоп-слова:

Якщо дитина каже: «Мені це неприємно», «Не використовуйте це слово», «Мені боляче» – усі повинні негайно припинити.

3. Підтримку з боку вчителя:

- Учитель має бути посередником і прикладом. Він повинен:
- реагувати на агресивні слова;
- пояснювати, чому жарти можуть бути небезпечні;
- підтримувати дітей, які наважуються сказати про образ.

Прізвиська можуть мати і позитивний потенціал – вони здатні: згуртовувати дітей, створювати відчуття близькості й довіри, підкреслювати індивідуальність та формувати дружні традиції.

Узагальнюючи, варто зазначити, що, прізвиська можуть стати інструментом формування толерантності й етичного спілкування, але лише за умови дотримання чітких правил і постійного педагогічного супроводу. Толерантність не може бути методичною рекомендацією. Це внутрішня позиція вчителя. Діти дуже добре відчують фальш. Якщо педагог справді вірить, що повага – це важливо, його слова працюють. Якщо він декларує одне, а поводить по-іншому – діти переймають саме поведінку, а не теорію. Уважне ставлення до таких назв, своєчасне реагування на неприпустимі випадки та спільне вироблення правил спілкування формує середовище, коли діти вчаться бачити іншу людину не через стереотипи чи фізичні ознаки, а через її особистісні якості.

4.2 Методичні рекомендації щодо впровадження аналізу прізвищ у навчальну діяльність

Аналіз прізвищ передбачає поєднання педагогічних, психологічних і лінгвістичних підходів. Він охоплює роботу з текстами, групові обговорення,

рольові ігри та практичні вправи, що дозволяють учням усвідомлювати значення слів і відчувати відповідальність за власну мову. Застосування цих прийомів допомагає школярам не лише покращити мовлення, а й навчитися реагувати на неввічливі висловлювання, формувати конструктивну взаємодію та дружнє спілкування.

Кожне заняття, пов'язане з прізвиськами, повинно базуватися на дотриманні етичних норм. Учитель не має допускати, щоб аналіз прізвиськ переходив у приниження або осуд учня. Навпаки, важливо пояснювати дітям, які прізвиська можуть бути образливими, а які – дружніми або жартівливими.

Як зазначає Н. Голуб, етичний складник мовлення формує у школярів почуття відповідальності за власне слово. Вчитель показує, що слово може підтримувати, надихати або ранити, і тому його використання завжди має бути свідомим [13].

Аналіз прізвиськ повинен проводитися системно, а не фрагментарно. Учитель планує вправи, інтегрує їх у різні предмети та виховні години. Наприклад, робота з прізвиськами може включати:

- аналіз діалогів під час уроків української мови;
- обговорення соціальних ситуацій на уроках громадянської освіти чи основ здоров'я;
- рольові ігри та дискусії на виховних годинах.

Системний підхід дозволяє дітям поступово усвідомлювати вплив слова, відпрацьовувати мовні моделі і формувати відповідальну мовну поведінку.

Прізвиська повинні аналізуватись не лише пасивно, через слухання чи читання, а й через активну діяльність: обговорення в парах або групах, ігри за ролями, створення колажів, таблиць, плакатів, а також колективно обговорювати ситуації, які відбулися у класі.

Інтерактивність допомагає школярам усвідомлювати власну відповідальність за слово та навчитися коригувати його, враховуючи реакцію інших.

Лексичний аналіз передбачає вивчення значення, походження та емоційного забарвлення прізвища. Учні вчаться визначати, чи слово має позитивне, негативне чи нейтральне значення і як воно впливає на стосунки в класі.

Вправа «Слово-художник»

Учні отримують прізвище та малюють, яким воно виникає у їхній уяві: емоцію, образ або колір. Потім діти пояснюють свої малюнки класу. Школярі разом з учителем обговорюють, чому слово сприймається по-різному і який емоційний вплив воно має.

Вправа «Розклади слова на категорії»

Клас ділиться на групи. Кожна група отримує набір прізвищ, які вони чули в школі. Учні записують їх у таблицю за категоріями: позитивні, нейтральні, негативні. Потім обговорюють, чому слово віднесли до певної категорії та які наслідки його використання.

Цей метод розвиває усвідомлення емоційного впливу слів, а також покращує лексичну компетенцію та здатність до самоконтролю.

Семантичний аналіз спрямований на дослідження прихованих смислів, емоційних відтінків та асоціацій, які виникають у школярів під час використання прізвищ. Учні вчаться бачити, що одне й те саме прізвище може сприйматися по-різному залежно від контексту.

Приклад вправи «Що я відчуваю?»

Учень отримує прізвище. Потрібно написати, які емоції це слово викликає у нього та у іншого. Потім обговорюється, як змінюється сприйняття слова залежно від ситуації, інтонації чи стосунків між дітьми.

Ця вправа допомагає розвивати емпатію та емоційну чутливість, вчить контролювати власні реакції і враховувати почуття інших.

Вправа «Прізвище в історії»

Учні вигадують невелику історію про персонажа, якого називають певним прізвищем. Визначають, як прізвище впливає на його поведінку та стосунки

з іншими. Клас обговорює, чи могли б вони використати інше прізвисько, щоб зробити історію дружньою.

Вправа «Емоційна панорама»

На дошці створюється шкала емоцій: від позитивних до негативних. Кожне прізвисько учні розміщують на шкалі. Обговорюють, чому слово виявилось у певному місці і як змінити його сприйняття.

Вправа «Прізвисько-детектив»

Клас ділиться на групи. Кожна група збирає прізвиська, які вони чули протягом тижня (без зазначення конкретних учнів). Учні порівнюють: які прізвиська повторюються, які змінюють значення залежно від ситуації. Завдання: скласти карту впливу прізвиस्क у класі, показавши, які слова об'єднують, а які роз'єднують дітей.

Вправа «Прізвисько-конструктор»

Учні вигадують нові прізвиська для вигаданих персонажів з книги чи казки. Вони пояснюють, чому обрали саме це слово і яку емоцію воно викликає.

Проектна діяльність у роботі з учнівськими прізвишками дозволяє поєднати аналітичні, творчі та соціальні навички школярів. Вона розвиває критичне мислення, мовленнєву компетенцію, емоційну чутливість, а також вміння працювати в команді. Основна ідея полягає в тому, що учні самостійно збирають дані про прізвиська, аналізують їх і створюють творчий продукт, який демонструє висновки та пропозиції щодо етичного використання слів.

У межах проектної діяльності учні стають активними дослідниками власного класного середовища, вчать збирати дані, систематизувати їх, робити висновки і пропонувати власні шляхи покращення спілкування в колективі.

Клас може розпочати проект з визначення теми та мети роботи. Наприклад, однією з можливих тем є «Прізвиська в нашому класі», коли учні досліджують, які прізвиська є дружніми, нейтральними або образливими і як вони впливають на стосунки між однокласниками. На початковому етапі учні

збирають дані про прізвиська, які звучали в класі протягом останнього місяця або року. Для цього вони можуть використовувати анонімні анкети, таблиці або щоденники спостережень, у яких зазначають прізвисько, контекст його використання та емоційну реакцію однокласників. Важливо, щоб під час збору даних діти уникали конкретних імен, особливо коли прізвиська можуть образити когось, і зосереджувалися на загальних закономірностях.

Після збору інформації настає етап аналізу та класифікації. Учні розподіляють прізвиська на категорії, визначають їх емоційне забарвлення і оцінюють, які з них сприяють дружбі, а які можуть провокувати конфлікти. Для візуалізації результатів можна створити таблиці, діаграми або колажі, у яких різними кольорами позначити позитивні, нейтральні та негативні прізвиська.

Наступним етапом є творчий продукт проєкту. Це може бути комікс або коротка історія, у яких персонажі взаємодіють із прізвишками, показуючи, як слова впливають на їхні стосунки. Інший варіант – створення інтерактивної карти, на якій кожне прізвисько супроводжується описом, емоційним забарвленням і рекомендаціями, як правильно його використовувати у спілкуванні. Учні можуть робити презентації, у яких демонструють власні висновки і пропонують правила етичного використання прізвищ у класі.

Проектна робота дозволяє учням не лише практикувати аналіз прізвищ, а й розвивати навички колективної роботи, публічного виступу та презентації результатів. Учитель під час такого виду діяльності виступає координатором і модератором: стежить за дотриманням етичних правил, допомагає організувати збір даних і вчить дітей систематизувати результати. Проєкти можуть бути різними за форматом і масштабом: від невеликих класних міні-проєктів до творчих досліджень, які інтегруються у виховні години чи уроки української мови.

Завдяки проєктній діяльності учні не лише отримують знання про семантичне та емоційне забарвлення прізвищ, а й формують практичні навички, які допомагають будувати дружнє і толерантне середовище у класі. Вони навчаються усвідомлювати власну мовну поведінку, шукати альтернативи

образливим словам, співпрацювати з однокласниками та аргументувати свої висновки. У результаті проєктна робота стає не лише навчальним інструментом, а й важливим виховним ресурсом для формування мовленнєвої культури, етики спілкування та толерантності серед школярів.

Аналіз учнівських прізвищ можна органічно впроваджувати у різні навчальні предмети, поєднуючи лінгвістичну роботу, виховання толерантності та розвиток критичного мислення. Така інтеграція дозволяє учням бачити, що мова не існує ізольовано від життя класу, а слова, які вони вживають, формують атмосферу у колективі.

На уроках української мови аналіз прізвищ можна поєднувати з темами з лексики, семантики, фразеології та стилістики. Учні вчаться визначати значення прізвища, його емоційне забарвлення та роль у мовленні.

На уроках літератури можна використовувати прізвища персонажів творів як точку входу до аналізу характеру та поведінки героїв. Наприклад, вивчаючи у 9 класі п'єсу Івана Котляревського «Наталка-Полтавка», у 10 класі – новелу «Сойчине крило» Івана Франка та роман Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», учні визначають, як прізвища героїв підкреслюють їхні риси характеру, ставлення до інших та соціальну роль. Після чого діти можуть створювати власні міні-оповідання, у яких вигадані прізвища відображають певні якості персонажів і допомагають передати сюжетну інтригу або гумор.

Для математики та природничих наук можна організувати вправи з кількісного аналізу прізвищ. Наприклад, учні створюють графіки або діаграми, які відображають частоту використання різних прізвищ у класі або співвідношення дружніх і конфліктних слів. Це дозволяє поєднати аналітичні та дослідницькі навички з вихованням поваги та усвідомленням етичного аспекту мовлення.

Інтеграція аналізу прізвищ у навчальні предмети допомагає зробити уроки живими, цікавими та практично корисними, водночас формуючи толерантне середовище та мовленнєву культуру. Учні вчаться бачити, що мова

– це не лише слова на сторінці підручника, а потужний інструмент взаємодії, впливу та взаєморозуміння в класі.

Висновки до 4-го розділу

Прізвиська в школі відображають ставлення учнів один до одного та рівень толерантності. Вони можуть об'єднувати або роз'єднувати клас, тому важлива роль педагога у формуванні правил етичного спілкування. Аналіз прізвиськ через інтерактивні вправи, рольові ігри та проєктну діяльність розвиває мовну культуру, емпатію та відповідальність за слово. Інтеграція цих вправ у різні предмети сприяє формуванню дружнього, толерантного та свідомого мовного середовища.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було всебічно проаналізовано учнівські прізвиська як складний і багатофункціональний елемент шкільного дискурсу, що відіграє значну роль у формуванні мовної особистості сучасного школяра. Отримані результати дають можливість узагальнити основні положення та зробити низку висновків, які поглиблюють наукові уявлення про природу прізвиськ, їхню лінгвістичну й соціолінгвістичну специфіку, а також дозволяють з'ясувати їхній вплив на шкільне комунікативне середовище та запропонувати ефективні методичні підходи для розвитку культури спілкування й мовленнєвої компетентності учнів.

По-перше, учнівські прізвиська розглянуто як антропонімний клас, що має власну систему формально-структурних, семантичних та функціональних характеристик. Аналіз засвідчив, що прізвиська у шкільному середовищі не є випадковими чи хаотичними утвореннями: вони творяться за певними мовними моделями, підпорядковуються закономірностям словотворення та виражають різні типи номінації – за зовнішністю, рисами характеру, поведінкою, індивідуальними звичками, навчальною діяльністю тощо. Описана в роботі багатошаровість лексико-семантичної та структурної організації прізвиськ підтверджує їхню значущість як об'єкта вивчення у мовознавстві та важливість у формуванні культури мовлення сучасного учня.

По-друге, дослідження показало, що прізвиська є вагомими маркерами вербально-семантичного рівня структури мовної особистості школяра. Вони відображають специфіку індивідуального мовлення дитини, її комунікативні стратегії та характер взаємодії з однолітками. У прізвиськах втілюються колективні уявлення про норми поведінки та риси, які в конкретному учнівському колективі оцінюються позитивно чи негативно. Цей процес номінації є не лише лінгвістичним, а й психологічним та соціальним, оскільки сприяє формуванню уявлень школярів про себе та інших.

По-третє, мотиваційний аспект творення учнівських прізвиськ виявився надзвичайно різноманітним і відображає широке коло чинників – від

індивідуальних фізичних чи поведінкових особливостей до емоційно-оцінних реакцій та групових стереотипів. Особливо важливо, що у шкільному дискурсі прізвисько може виконувати як позитивну, ігрову, ідентифікаційну й інтегровальну функцію, так і негативну – пов'язану з вербальною агресією або маркуванням соціальної дистанції. Це підтверджує необхідність виваженого педагогічного підходу до аналізу та регулювання таких мовних явищ.

По-четверте, соціолінгвістичний аспект дослідження дав змогу показати, що прізвиська є дієвим інструментом формування та відтворення соціальних відносин у дитячому колективі. Вони відображають структуру групи, неформальну ієрархію, рівень згуртованості, характер міжособистісних зв'язків. Саме через прізвиська школярі часто визначають свою роль у групі, вибудовують комунікативні стратегії та опановують соціальні норми взаємодії. Аналіз цього явища дає змогу глибше зрозуміти соціальні механізми формування мовної поведінки дитини.

По-п'яте, у роботі окреслено практичний потенціал учнівських прізвиськ у контексті педагогічної діяльності. З урахуванням їхнього емоційного та соціального впливу на дітей прізвиська можуть стати ефективним інструментом в руках учителя для спостереження за психологічним кліматом у класі, виявлення прихованих конфліктів, формування толерантності, розвитку культури спілкування та соціально-комунікативної компетентності школярів. Запропоновані в кваліфікаційному дослідженні методичні рекомендації спрямовані на інтеграцію аналізу прізвиськ у навчально-виховний процес, що сприятиме формуванню свідомого ставлення школярів до мовної поведінки та взаємоповаги.

По-шосте, проведене дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до вивчення мовної особистості школяра. Поєднання лінгвістичних, соціолінгвістичних і психолінгвістичних методів дало змогу створити цілісну картину функціонування учнівських прізвиськ та визначити їхню роль у мовній соціалізації. Отримані результати підкреслюють актуальність подальших досліджень у сфері дитячої комунікації, зокрема вивчення динаміки прізвиськ у

різних вікових групах та особливостей впливу цифрового простору на шкільні мовні практики.

Загалом проведена робота засвідчує, що учнівські прізвиська є важливим і багатовимірним мовним феноменом, який відображає складні процеси формування мовної, соціальної та культурної ідентичності школярів. Вивчення цього явища дозволяє глибше зрозуміти дитячу мовну творчість, механізми соціальної взаємодії та вплив мовних практик на становлення особистості. Отримані результати становлять теоретичну й практичну цінність і можуть бути використані у подальших дослідженнях та в освітній практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк О.В. Про два підходи до вивчення семантики прізвиська. Філологічні трактати. 2010. Т. 2. № 2. С. 5–12.
2. Антонюк О.В. Про статус прізвиська у системі іменування особи // Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць / Наук. ред. А.П. Загнітко. – Донецьк, 1999. – Вип. 5. – С. 202–205.
3. Аркушин Г. Прізвиська вчителів: мотивація, словотвір, виховний аспект // Урок української. 1999. № 2/3. С. 28–33.
4. Бадер В. І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2004. 36 с.
5. Баль Н. М. Актуальні проблеми діагностики мовленнєвих порушень у дітей. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2010. № 14. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/apko_2010_1_4.pdf
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ “Академія”, 2009. – 376 с.
7. Боришевський М. Й. Духовність в особистісних вимірах // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2008. – Т. X, част. 4. – С. 61-69.
8. Бучко Г. Є. Неофіційні та сімейно-родові іменування в сучасній антропонімії Бойківщини / Г. Є. Бучко, Г. Д. Бучко // *Przezwise i przydomki w językach słowiańskich*. – Czejs 1. – *Rozprawy Slawistyczne*. 14. – Lublin, 1998. – S. 59–69.
9. Вашуленко М. С. Концепція мовної освіти в Україні. Рідна школа. 2004. № 9. С. 71–77.
10. Вашуленко М. С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. Початкова школа. 2001. № 1. С. 14.

11. Гаврилова Н. С. Класифікації порушень мовлення. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. соціально-педагогічна. Вип. XX : у 2-х ч., ч.1. 2012. С. 293–315.
12. Гніда Т.Б. Обґрунтування соціально-педагогічних умов корекції особистісних вад важковиховуваних учнів молодшого шкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 33 (86). С. 475-481.
13. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Концепція навчання української мови учнів старшої школи / за заг. ред. д-ра пед. наук Н.Б. Голуб. – К.: Педагогічна думка, 2019 - 56 с.
14. Данилевська О. М. Мовна ситуація в українській шкільній освіті на початку XX століття : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01 «українська мова». Київ, 2020. 525 с.
15. Державний стандарт початкової загальної освіти [Текст]. Початкова школа. 2011. № 18 (594). 96 с.
16. Дуйчак М. Прізвиська та їх мотивація / М. Дуйчак // Проблеми сучасної ареології. – К.: Наук. думка, 1994. – С. 256–259.
17. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг.ред.І.Д.Зверєвої. Київ–Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.
18. Жайворонок В. В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць. Мовознавство. 1999. № 6. С. 32–46.
19. Журавльова Л. С. Сучасні підходи до вивчення порушень мовленнєвого розвитку молодших школярів. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць. Вип. 8; Кам'янець-Подільський: ПП Медобори 2006, 2016. С. 89-101.
20. Калмикова Л. О. Проблеми мислення, мовлення і внутрішнього діалогізму особистості / Л. О. Калмикова // Психолінгвістика. - 2013. - Вип. 14. - С. 185-197

21. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. Л.О.Калмикової. – К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во “Фенікс”, 2008. – 245 с.
22. Кириленко Т.С. Пенхологія: емоційна сфера особистості навч. посіб. /Т.С. Кириленко. - К.: Либідь, 2007. - 256
23. Колесник Н. С. Особливості мотиваційної бази прізвиськ учителів. Записки з українського мовознавства. 2019. Вип. 26(1). С. 142-152.
24. Колесник Н.С. Особливості мотивації учнівських прізвиськ // Науковий вісник Ужгородського університету – Ужгород : ПП Данило С. І., 2023. – Вип. 2 (50). – С. 223–229.
25. Масенко Л. Т. Українські імена та прізвища. . – К. : Знання, 1990. – 48 с.
26. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушення порушень мовлення у дошкільників). Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). 1-видання. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 288 с.
27. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком Друге видання, зі змінами і доповненнями. 2-ге вид. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2019. 202 с.
28. Медвідь-Пахомова С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах / С. М. Медвідь-Пахомова. – Ужгород, 1999. – 248 с.
29. Методичний посібник з навчання грамоти дітей шостого, сьомого років життя. К.: Нора принт, 2003. С. 72–76.
30. Наливайко М. Я. Проблемні питання вивчення неофіційних іменувань / М. Я. Наливайко // Studia slovakistica. 9. Ономастика. Антропоніміка : зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоґаник]. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2009. – С. 169–175
31. Наливайко М. Я. Сучасні прізвиська школярів / М. Я. Наливайко // Нова філологія. – 2004. – № 1 (20). – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – С. 109 – 113.

32. Павлюк В. Лінгвістичний статус прізвища та його місце в антропонімії. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія мовознавство). 2014. Вип. 19. С. 157-162.

33. Пентиліук М. І. Мовна особистість учня в перспекції мовленнєвого спілкування / М. І. Пентиліук // Пентиліук М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірн. статей / М. І. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2011. – С. 80-84.

34. Селігей П. О. Мовна свідомість : структура, типологія, виховання / П. О. Селігей. – К. , 2012. – 118 с.

35. Сенік Г. В. Особливості ідентифікації особистості в шкільному колективі / Г. В. Сенік // Записки з українського мовознавства. – 2014. – Вип. 21. – С. 25 – 30.

36. Сухомлинський В. Любов до рідного слова. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2008. 195 с.

37. Франко І.Я. Причинки до української ономастики // Науковий збірник Т-ва ім. Т. Шевченка, присв. проф. М. Грушевському. Львів, 1906. С. 185–218.

38. Хрустик Н. М. Прізвища як вид усної народної творчості // Мова та стиль українського фольклору: збірник наукових праць. - К.: ІЗМН, 1996. - С. 80 - 84.

39. Чучвара А. Когнітивні чинники формування неофіційного найменування сільського школяра (на матеріалі опитування учнів загальноосвітніх шкіл Львівської області). Українознавство. 2013. No 2. С. 127-131.

40. Чучвара А. Кореляція мова – вік : нові аспекти опису школяра на матеріалі неофіційного іменника / А. Чучвара // Мова і суспільство. – 2012. – Вип. 3. – С. 59 – 67.

41. Чучвара А. Про нові ознаки змісту поняття «прізвишко школяра» в соціолінгвістиці. Мова і суспільство. Випуск 4. 2013. – 10 с.

42. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття : автореф. дис. докт. філол. наук : 10.661 / П. П. Чучка. – Ужгород, 1970. – 36 с.
43. Чучка П. П. Історія власних назв. Розвиток імен і прізвищ / П. П. Чучка // Історія української мови: лексика і фразеологія / відп. ред. В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1983. – С. 592–620.
44. Чучка П. П. Прізвисько // Енциклопедія "Українська мова". - К.: Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2000. - С. 494.
45. Biolik M., 1997, Przewiska nauczycieli i uczniów o przejrzystej motywacji semantycznej, *Onomastica R.* 42, s. 195-210.
46. Cieřlikowa A. Miejsce przewiska w systemie antroponimicznym (historia a współczesność) / A. Cieřlikowa // *Przewiska i przydomki w językach słowiańskich. – Część I. – Rozprawy Slawistyczne.* 14. – Lublin, 1998. S. 71–80.
47. Furgalska A., 1978, Przewiska nauczycieli i uczniów, *Prace Językoznawcze* 4, Onomastyka, Katowice.
48. Kosyl C. Przewiska ludowe określające wzrost i tuszę (próba analizy semantycznej) / C. Kosyl // *Przewiska i przydomki w językach słowiańskich. – Część I. – Rozprawy Slawistyczne.* 14. Lublin, 1998. S. 189–209
49. Lewicka M. O przewiskach gimnazjalistów kaliskich (analiza semantyczna). *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, 2016. Vol. 23 (43). Nr. 1. S. 161–178.
50. Przewiska i przydomki w językach słowiańskich. – Część I. - *Rozprawy Slawistyczne.* 14. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1998. 316 s.; Przewiska i przydomki w językach słowiańskich. - Część II. - *Rozprawy Slawistyczne.* 15. - Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1999. - 295 s.
51. Słowiańska onomastyka: encyklopedia: w 2 t. / pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko i A. Cieřlikowej przy współudziale J. Dumy. Warszawa; Kraków: Tow. Naukowe Warszawskie. 2002. T. 1. 535 s.; 2003. T. 2. 616 s.
52. Śnieżyński M. Przewiska nauczycieli. Kraków: Impuls, 2003. 248 s.

ДОДАТОК А

АНКЕТА:

Вітаю!

Я Анастасія Гордаш, студентка філологічного факультету Чернівецького національного університету ім.Юрія Федьковича.

Наразі ми з моїм науковим керівником, проф. Колесник Наталією Степанівною працюємо над курсовою роботою, яка присвячена дослідженню прізвищ школярів. Опитування допоможе нам глибше проаналізувати цей клас антропонімів та зробити висновки щодо їхньої специфіки та унікальності.

Будемо вдячні кожному, хто витратить декілька хвилин свого часу і допоможе нам.

1. ПІБ
2. Ваш вік
 - 10-17 років
 - 18-25 років
 - 26-35 років
 - 36-50 років
 - 51-75+ років
3. Регіон, у якому ви навчаєтесь/навчались
4. Прізвисько і як воно утворилось, що означало
5. Період, коли було отримано прізвисько
 - початкова школа
 - середня школаа
 - старша школа
6. Як довго існувало це прізвисько?

ДОДАТОК Б

ІНДЕКС ПРИЗВИСК УЧНІВ

1. Абаду – через нікнейм у соцмережах	17. Ауді – хлопець обожнював марку машин Audi
2. Абрикос – хлопець постійно ходив в помаранчевому худі	18. Баба – Бабалюк
3. Аватар – через синє волосся	19. Бабай – лякав молодших учнів на перервах
4. Авторитет – виглядав дуже суворим	20. Байрактар – Байрак
5. Адрікат – від імені Андріан	21. Балон - дід розвозив газові балони
6. Аладін – Паладін	22. Балон – дідусь розвозив газові балони
7. Альошка – Альохіна	23. Бамбук – високий і стрункий хлопець
8. Альпака – через кучеряве волосся	24. Бандера – любив історію
9. Аляска – схожа на головну героїню книги «Портрет Доріана Грея»	25. Баобаб – хлопець міцної статури
10. Амбар – носив у рюкзаку багато речей	26. Бар – носив до школи різні напої
11. Англік – певний час жив у Великій Британії	27. Барабуля – на шкільний ярмарок приніс мішок картоплі
12. Андрій, Андрюха – Андрієш	28. Баран – Бараюк
13. Антон – Антонюк	29. Барій – добре знав хімію
14. Антон – від прізвища Антонійчук	30. Басянечка – через нікнейм у соцмережі
15. Антонючка – Антонюк	31. Батут, Батон – від прізвища Батуєва
16. Аспірин – через нікнейм у соцмережах	

32. Баян – мав хист до гри на музичних інструментах
33. Берізка – Березовська
34. Бігбен – точно казала коли закінчиться урок
35. Білочка – Білецька
36. Бобер – завжди щось гриз
37. Богатир – фізично слабкий хлопець
38. Богдан – від імені Дана
39. Богдасик – Богдан
40. Богиня – Богуцька
41. Богуслав – Богуславський
42. Бодікс – Богдан
43. Бодьо – Богдан
44. Бока – Бочка, від прізвища
45. Болото – впав у калюжу
46. Бон компот – за ніком в інстаграмі
47. Бондік – Бондаренко
48. Бориско – від імені Борис
49. Борода – Бородай
50. Борщиха – принесла у школу борщ і випадково розлила його в кабінеті
51. Бравелер – через любов до мобільної гри
52. Бринза – через те, що родичі виготовляли сири
53. Бро Нік – від нікнейму у соцмережах
54. Брова – Броваренко
55. Бронь – Бронівський
56. Бублик – Бублей
57. Бузя – за ніком в інстаграмі
58. Булава – через фізичну силу
59. Булька - вона сподобалась місцевому кримінальному авторитету на прізвище Хасбуль Васи - прізвище Василик
60. Бумчик – розривав пакети
61. Буратіно – колись на святі грав Буратіно
62. Бурька – від рожевого волосся, яке нагадувало колір буряка
63. Бутік – постійно носив бутерброди у школу
64. Валєра – Валєревич
65. Валік – добре грав у волейбол
66. Валюшка – Валєнтин
67. Ваня – від прізвища Івоняк
68. Вареник – від імені Вероніка
69. Василь – Василишина
70. Вася – Василова
71. Ватка – Ватаманюк
72. Ведмедик – через дуже добрий і спокійний характер

73. Веретено – Веретеніна
74. Вермішель – від імені Михайло
75. Виноградинка – Віноградова
76. Виноградка – Віноградова
77. Вишня – через червоні щоки
78. Вишняк – Вишнецький
79. Віка-Шміка
80. Віля, Вілька – Вільчинська
81. Віскас – Вікторія
82. Вовкулака – Вовкун
83. Вогонь – випадково натиснув кнопку пожежної тривоги
84. Ворон – темне волосся і серйозний характер
85. Вуж – дуже гнучкий
86. Вусата – від прізвища Голеусова
87. Вусач – Вусанич
88. Гаврилашка – Гаврилаш
89. Галушка – через любов до їжі
90. Гараж – Гараджій
91. Гаражка – Гарага
92. Гармата – Гармаш
93. Гаррі Поттер – від шраму на лобі
94. Гекка – Гекалюк
95. Географ – погано знав географію
96. Гера – Герасименко
97. Гіліора – через нікнейм у соцмережах
98. Гіпс – мав дуже крихкі кості і часто собі щось ламав
99. Гнатєва – Ігнатєва
100. Голонога – вчитель неправильно прочитав прізвище Голіната
101. Голонога – Голіната
102. Горб – Горбатюк
103. Горошок – маленький і рухливий
104. Готов – від хибно вимовленого Ростов
105. Гошик-Гошовський
106. Гремлін
107. Гризун – через те, що учень гриз ручки
108. Гриндуль – Гриндюк
109. Гринь-Пинь
110. Гриша – Григорчук
111. Грінка – через сильну засмагу
112. Гріша – Георгіян
113. Грош – Гарааш
114. Грузин – родина учня з Грузії
115. Грюнвальд – від прізвища Грюндік
116. Гуляш – Загул
117. Гурдішка – Гурдіш

118. Гурман – їв дивні поєднання їжі
119. Гуска – від прізвища Агісян
120. Гусленко – через помилково сказане прізвище Глущенко
121. Гусь - був високий і ходив нахиливши голову вперед
122. Гуфі – прізвище Гафу
123. Гуцул – грав гуцула на виставі
124. Гуцуляк – Гуцулка, Гуцулячка
125. Гушулка – Гушул
126. Да Вінчі – через хист до малювання
127. Даба – Дабика
128. Данило – Даниленко
129. Данік Бой – від нікнейму у соцмережах
130. Даніта – через нікнейм у соцмережах
131. Данон – від імені Данило
132. Даня – Даніліна
133. Дарвін – хлопець захоплювався біологією
134. Двір – Надвірняк
135. Демка – Дем’янчук
136. Деняня – через нікнейм у соцмережах
137. Депутат – виглядав як депутат і вирішував усі справи
138. Дерібас – бо жив на вулиці Дерибасівській
139. Джекман – через нікнейм у соцмережах
140. Джокер – через широку посмішку
141. Джорджич – Георгійович на англійський лад
142. Джулька – через пухкі губи, як у Анджеліни Джолі
143. Динамо – уболівальник команди «Динамо»
144. Директор – вирішувала всі проблеми в класі
145. Дід – через сутулість
146. Діджей - грав у гурті
147. Дідо – найстарший у класі
148. Діссі – через нікнейм у соцмережах
149. ДМ – від перших літер імені і прізвища
150. Додощук – вчитель неправильно вимовив прізвище Волощук
151. Доньчик – Донець

152. Драбина – впав із драбинки,
яку принесли для
прикрашання ялинки
153. Дракула – через нерівні зуби
154. Дріжджі – Дрожжа
155. Дружок, Дружка – Дружиніна
156. Дубик – Дубровський
157. Дудя – грав на трубі, яку всі
називали дудкою
158. Едвард – хлопець схожий на
кіногероя з таким іменем
159. Електрик – вмів ремонтувати
усі речі
160. Єгорка – від прізвища
Єгорова
161. Жалоба - до нього ходили
жалітись менші
162. Жетон – Жетарук
163. Жирафа – через довгу шию
164. Жирафа – через прізвище
Довгошия
165. Жмитрик – від імені Дмитро
166. Жожо - прізвище Жолобчук
167. Жура – Журавко
168. Журанда – Журанова
169. Загорецька – від команди
коміків «Загорецька Людмила
Степанівна», прізвище
дівчини Задорецька
170. Задирака – Задорецька
171. Заєць – прізвище Зайчук
172. Зайка – від прізвища Саєнко
173. Запара – Запарнюк
174. Зачорніна – Забеліна
175. Зебра – часто носив
смугастий одяг
176. Зілібобо – через нік в
інстаграмі
177. Зінчук – Зіна
178. Зубр – Зубрицький
179. Іва – Іванна
180. Іванюк – у сценці мав ім'я
Іван
181. Ілюша – Іліка
182. Ілюша - Ільїна
183. Індичка - через великі груди
184. Історичка – добре знала
історію
185. Кабіна – від прізвища Якобін
186. Кавер – Каверзін
187. Кавун - так називали всіх
сільських жителів села
Товтри, звідки родом
походив тато учня;
188. Кавунчик – Кавучик
189. Какай – Накай
190. Каланхое – через нікнейм у
соцмережах
191. Калюжа – після випадкового
забруднення

192. Канат – високий і худий
193. Капітошка – дуже життєрадісний
194. Карніз – Кирноз
195. Кароль – Кароліна
196. Каролькс – через нікнейм у соцмережі
197. Качур – Качуренко
198. Квас – Квасніцький
199. Квасілейшн – хлопець добре знав англійську
200. Кей – від нікнейму у соцмережах
201. Кент – не пам’ятав імена і всіх називав «кентами»
202. Кефір – пив багато кефіру
203. Киричениха – Кириченко
204. Кисіль – Кисілюк
205. Китаєць – через маленькі очі
206. Кифячка – Кифяк
207. Кілька – через прізвисько подруги учениці – Таранька
208. Кінець – Наконечний
209. Кінь – Білоконь
210. Кларап – через нікнейм у соцмережі
211. Клепка, Клепик – Клепіковський
212. Клера – скорочення від мені і прізвища (Ковальчук Валерія)
213. Клешня - вчителька неправильно прочитала прізвище (Плетньова)
214. Кличко – дівчина займалась боксом
215. Кобра – через великі окуляри
216. Коваль, Ковальчик, Кова, Ковальо – Коваленко
217. Ковбаса - мама торгувала ковбасою
218. Ковшик – Павшак
219. Козачок – Козачук
220. Коко – Соко
221. Кокошейко – Короткошейко
222. Коло – Коломійчук
223. Комар – через писклявий голос
224. Конус – часто плував назви геометричних фігур
225. Корабель – сміх нагадував корабельний гудок
226. Корал – через спробу скоротити ім’я Кароліна
227. Корейка – хлопець цієї дівчини кореець
228. Корінь квадратний від прізвища Корнійчук

229. Корольок – Корольова
230. Короп – від прізвища Карпюк
та любов до риболовлі
231. Короп – впав у річку під час
поїздки з класом
232. Костя – Костащук
233. Котлета - Котляренко
234. Котлован – провалився у яму
під час ремонту біля школи
235. Коц – Коцюбан
236. Коцик – Коцур
237. Кошик – Корзинникова
238. Крабс – був жадібним
239. Крава – Кравець
240. Кришна – Криштанович
241. Кріль – від імені Кирило
242. Крокодил – у театральній
постановці впав у
крокодилячу пашу
243. Кубаса – від прізвища
Кубашок
244. Кубаса – через любов до
м'яса
245. Кузя – Кузенко
246. Кукурудзяник – Куруз
247. Кул Макс – від нікнейму у
соцмережах
248. Купійка від прізвища Купіка
249. Куприк – Купровська
250. Кухоль – Кухлій
251. Кучма – через схожість з
Леонідом Кучмою
252. Кшакса – через нікнейм у
соцмережах
253. Лампа – високий і стрункий
хлопець
254. Лапоть – носив старе взуття і
часто спотикався
255. Лего – від імені Олег
256. Лера-Флера
257. Лисий – Лисай
258. Лівоняк – скорочення від
мені і прізвища (Лія Івоняк)
259. Ліля – Лелюк
260. Ліщина – Поліщук
261. Ложка – Лешко
262. Ложка – Логош
263. Лоза - прізвище Лозюк
264. Лол – аналогічно до ляльок
лол, у яких великі очі
265. Лопата – Лопатін
266. Лопата – Лопачук
267. Лостіра – через нікнейм у
соцмережах
268. Луня – Луньова
269. Льотчик - з раннього віку
їздив на мотоциклі і мав
шолом як у льотчика
270. Магаз – носив у школу багато
різних солодошів

271. Мак – Маковійчук
272. Мак – Маковійчук
273. Мак – Маковська
274. Мак – постійно їв фастфуд
275. Макс-Акс – через те, що мав дезодорант фірми «АХЕ»
276. Максвел – через нік у соцмережах
277. Малі ніжки – через малий зріст і прізвище Малановський
278. Мальчик – Мальчевський
279. Маляр – хлопець добре малював
280. Маматумба - дівчина дуже голосно ходила
281. Манюня – від прізвища Малюк і від комплекції
282. Маргошка – Маговкіна
283. Марік – від імені Марія
284. Мармеладова – через нікнейм у соцмережі
285. Масло – Маслова
286. Мега Лев – через фізичну силу
287. Мексиканець – Висеканець
288. Мельник, Меля – Мельничук
289. Мельніченко – Мельник-Мітченко
290. Мир – Миронець
291. Мирон – однокласники так скоротили ім'я Мирослав
292. Миска від імені Максим
293. Михасик – Михальська
294. Мікімак – через нікнейм у соцмережах
295. Міксер – швидко крутив все у руках, коли хвилювався
296. Міла Стар – від нікнейму у соцмережах
297. Міля – Мілана
298. Міні Лев – молодший брат хлопця, який мав прізвисько Мега Лев
299. Мінтян – Мінтянська
300. Місько – Місюк
301. Міша – від прізвища Михальцин
302. Молдованка – Молдованська
303. Морозенко – Мороз
304. Мошка – Скоромоха
305. МС – від перших літер імені і прізвища
306. Мука – запустив кулю з борошном
307. Мурашка – Муравйова
308. Мурашка – Мурашко
309. Назарко – Назаришина
310. Наум – Наумов
311. Нестор – Нестеренко

312. Неумненко – Науменко
313. Низецька – Висоцька
314. Нило - постійно нив
315. Обшитошик – Обшитош
316. Окорок – Огорокова
317. Олелус – через нікнейм у соцмережах
318. Олень - прізвище Оленюк
319. Олівіяна – через нікнейм у соцмережі
320. Олькоко – через нікнейм у соцмережах
321. Орбіта – через велику вагу
322. Орел – Орлецький
323. Осип – Осипенко
324. Осінь – дівчинка народилась в Британії і мала ім'я Autumn, що українською перекладається як осінь
325. Павук – Павучик
326. Палагнюк – син Палагни
327. Паломник – Паламарчук
328. Пальонка - напилась в 9 класі
329. Паля – Палійчук
330. Пан – Пантюхін і повадився як пан
331. Панда – через темні кола під очима
332. Парабуля – Патрабой
333. Паращук – Параска
334. Паста – після випадкового забруднення
335. Пацюк - низький і повненький
336. Пекар – учень випадково роздав пиріжки не тим людям
337. Пекінес – через великі очі
338. Перевертун – через випадкову ситуацію на уроці
339. Перчик – Перюк
340. Петрик, Петроша – Петренко
341. Петро – Петруняк
342. Петро Щур – бо часто співав пісню «Мамині світлиці»
343. Петрушка - прізвище Петруник
344. Пилип – прізвище Філіп
345. Пилипець - Пилипецькіна-від прізвища.
346. Піма - прізвище Перегрим
347. Пінгвін – через незграбну ходу
348. Піраміда – складала у купки все, що було під рукою
349. Пірат – учень носив капелюх, схожий на піратський
350. Піца - прізвище Піць
351. Пломба – поламав зуб, коли гриз ручку
352. Плюшка – через велику вагу

353. Поліна-Чіполіна
354. Поляк – батько учня з Польщі
355. Поляна – Польова
356. Пономик – Пономарюк
357. Пончик – Понич
358. Притула – Притуляк
359. Прут – жив біля річки
360. Пусік – через низький зріст
361. Путня – у виставі грав з
відром на голові
362. Равлик – Ралик
363. Рак-Чікібряк – як
мультперсонаж і від прізвища
Ракелов
364. Рапунцель – через довге
волосся
365. Рарчик, Рарушка – Раренко
366. Рейзер – хлопець займався
фандрейзингом
367. Рейн – від нікнейму у
соцмережах
368. Репер – хлопець виглядав як
репер
369. Решітка – Решетова
370. Риба - тонула два рази
371. Риба - Рибак прізвище
372. Рибчик – Рибак
373. Рижик – Рижук
374. Рижка – через руде волосся
375. Роса, Русинка, Росоха -
Руссу
376. Румун – Румак
377. Рушник – Арушанян
378. Салам – від імені Суламита
379. Сало – Селіванов
380. Самовар – Самоваров
381. Санич – від імені Сашко
382. Санчо – Олександр
383. Саша-Компаша – скорочення
від мені і прізвища
(Олександра Компанієць)
384. Сашка Кет – від нікнейму у
соцмережах
385. Свисток – Свистун
386. Святковий – через нік в
інстаграмі
387. Седлячка – Седляк
388. Сем – Семен
389. Семева – скорочення від мені
і прізвища (Семанюк Евеліна)
390. Сербус – Сербин
391. Середа – через нік в
інстаграмі
392. Серединка – Середенко
393. Сімка – від прізвища Симич
394. Сіриник – була дуже струнка
395. Сірник – від імені Сергій
396. Скоропадський – Шкоропад
397. Сливка – Сливко

398. Сливка – Сливчук
399. Слонь – через великі вуха
400. Слуп – через неухажність
врізався у стовп
401. Сметана - прізвище Сомик
402. Смоковенчиха – Смоковенко
403. Снежик – Сніжана
404. Снежка - блондин
405. Сова – пізно лягав спати
406. Сова – Совик
407. Сойка – Сойкін
408. Сокера - прізвище Сокерко
409. Сокіл-Крокіл – через те, що
хлопець грав у футбольній
команді «Сокіл»
410. Солов'їха – постійно співала
на перервах
411. Сорок восьмий – через
великий розмір ноги
412. Сосиска – слабкий хлопець
413. Сософіко – через нікнейм у
соцмережах
414. Спиця – Спичакович
415. Сплюх – часто спав на уроках
416. Стас – Стасюк
417. Степанова – по-батькові
Степанівна
418. Сто три – завжди могла
надати медичну допомогу
419. Стовб – високий хлопець
420. Стоян – Біжан
421. Стріла – високий та стрункий
хлопець, швидко бігав
422. Сумка – Пасумок
423. Суп – Супрович
424. Сухар – Сухерко
425. Тамаз – Тамазликер
426. Танас – Танащишена
427. Таня – Танасієвич
428. Таранька – від імені Тетяна
429. Тарас – Гарас
430. Тарас – Тарасюк
431. Тарашка – Таран
432. Тарзан – впав з канату на
уроці фізкультури
433. Тарзан – Тарасенко
434. Теличка – римувалося
Радичка-Теличка
435. Тесла – Теслюк
436. Тетяна – Танос, просто від
імені
437. Тигрик – вчитель
неправильно прочитав
прізвище Тригук
438. Тихоня – від прізвища
Тихонюк і спокійного
характеру
439. Ткачелла – Ткач
440. Ткачучка – Ткачук
441. Токсік – через риси характеру

442. Тополя - у театральній постановці на твір Шевченка дівчина грала головну героїню, яка в кінці перетворилась на тополю
443. Тотоша – Антон
444. Трохим – Трухим
445. Труфа – Труфин
446. Тумба – була низька і повненька
447. Тумба – через низький зріст і повноту
448. Уклон – Уклов
449. Умка – Науменко
450. Урса – Урсакій
451. Фараон – керував усіма
452. Фарба – Фарбатюк
453. Федук – Федюк
454. Федя – Федорась
455. Фізкультурщик – добре знав фізику
456. Фікус – добре розбирався у рослинах
457. Фікус від прізвища Філіпчук
458. Філіп- від скорочення прізвища Пилип.
459. Фініш – на змаганнях прибіг останнім, але дуже гарно
460. Флеш – швидко бігав
461. Фоксі – від нікнейму у соцмережах
462. Фольга – Ольга
463. Фондю – Фендюр
464. Фортнайт – через любов до відеогри
465. Фроузен – від назви улюбленого мультфільму
466. Фушик, Фуш – Фуштей
467. Халк - школяр міцної статури і дуже активний
468. Хвоя – Хвойна
469. Хімік – погано знав хімію
470. Хімоза – дівчина добре знала хімію
471. Хомка – через нікнейм у соцмережах
472. Хохотун – постійно сміявся
473. Христина – Хрищук
474. Хрунь – часто хрустів кістками
475. Хрунь – хрустів кістками
476. Цар – від прізвища Раца
477. Цар – від прізвища Царик
478. Цекотуха – Цихонь
479. Цибулій – через нікнейм у соцмережах
480. Циган – Циганчук
481. Циган – Циганчук

482. Чайка – сміх нагадував крик чайки
483. Чебурашка, Чебурек – Чебуракова
484. Черв'як – Чев'юк
485. Чернушка – в одній передачі так звали kota, а прізвище у дівчини Черниш
486. Чіба – Чиботару
487. Чіп – Чипруненко
488. Чіпс – через худорляву статуру
489. Чорний – через те, що замастився чорнилом від ручки
490. Чупс – через любов до льодяників
491. Шарік – Шаряк
492. Шафран – Шавранська
493. Шевчук-Кукук
494. Шерш – Шершунін
495. Шестя – Шестерняк
496. Шкірка – від прізвища Скірська
497. Шкурка – Шкурдюк
498. Шльопка – голосно ходила
499. Шнур – високий і стрункий хлопець
500. Шпачок - прізвище діда – Шпак, старшого брата школяра на селі прозивали Шпак, а учня, як найменшого, Шпачком
501. Шрек – відлюдкуватий учень
502. Шрек – Шаряк
503. Штурмовик – ніколи не боявся відповідати першим
504. Шуруп – походження невідоме
505. Шухер – завжди стояв на варті
506. Щерба – Щербунчак
507. Юлька-Шпулька
508. Японець – через зачіску
509. Японка – через захоплення японською мовою
510. Ярема – Яремчук